

แนวนับ

การเปลี่ยนแปลง

ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ศ.ดร.นพ.สุรเกียรติ์ เสถียรวิมล
รศ.ดร.เจิมศักดิ์ มันทอง, ศ.ดร.นิตติ เอี้ยวศรีวงศ์
พอสพัฒน์ ดีศรี, สุวิทย์ คุณกิตติ

บรรณาธิการ
สมัชชาวิจัยและพัฒนา
สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ถนนพหลโยธิน กม.9 อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40130
โทรศัพท์ 043-831111 โทรสาร 043-831112
e-mail: info@vri.kku.ac.th

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ศ.ดร.อัมมาร์ สยามวาลา
รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ศ.ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์

พ่อสุพัฒน์ ดีศรี สุวิทย์ คุณกิตติ

บรรณกิจ
สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คณะอักษร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กองทุน ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์

จัดพิมพ์

แบบฉบับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย

แบบปก/ภาพประกอบ/รูปเล่ม

จิตติ กิจพงษ์ประพันธ์

จัดพิมพ์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอนแก่น ม.ร.ว.อภินันท์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จัดจำหน่าย

สายส่งศึกมิต บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

117 ถนนเฟื่องนคร (ตรงข้ามวัดราชบพิตร) กทม. 10200

โทร. 222-5696-8

ราคา 50 บาท

ISBN 974-556-277-7

คำนำ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย เป็นหนังสืออันเกิดจากการเสวนาทางวิชาการ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2536 ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เนื่องในโอกาสครบรอบ 60 ปี ม.ร.ว.อศิน วทีพัฒน์ อาจารย์ซึ่งถูกศิษย์และผู้ที่เคยพบและนับถือต่างลงความเห็นว่าเป็นคนธรรมดาในท่อนือราชนกุล ผู้มีความเข้าใจในชีวิตการทำงาน ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมชาวบ้านอย่างลึกซึ้ง

ในการเสวนานี้มีผู้เข้าร่วมรับฟังกว่า 300 คน มีทั้งที่เป็นชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการ นักการเมือง และนักบวช ผู้ฟังต่างมีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และภูมิปัญญาของวิทยาการทุกคน และวิทยาการเองต่างรู้สึกสนุก มีความสุขกับข้อโต้แย้งซึ่งกันและกัน ในเวทีการพูดนั้นนับเป็นการใช้เวทีที่มีความรู้และปัญญา ทั้งนี้ก็ด้วยความสามารถในการซักถาม การเชื่อมโยงประเด็นโต้ตอบให้วิทยาการร่วมคิด และการสร้างบรรยากาศ ของ รศ.ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง นั่นเอง

เนื้อหาของหนังสือได้แบ่งหัวข้อเป็นด้าน ๆ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง และทางด้านสังคม ที่มีลักษณะเป็นสังคมมวลชน รวมทั้งเศรษฐกิจของทหาร ที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเอกภาพของทหารเอง
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตชาวบ้าน
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นสังคมเมือง และชนบท ระเบียบอุปถัมภ์นายจ้างและเจ้าพ่อ
4. การรวมศูนย์อำนาจกับการกระจายอำนาจ

การเรียบเรียงในรูปของหนังสือให้น่าสนใจเท่าเทียม บรรยายภาคในสวนเสนา นับเท่าเรื่องยากอย่างยิ่ง ทำให้ผู้เรียบเรียงมีความกังวลว่าจะตัดเนื้อหาให้เป็นเรื่องเดียวกันและเชื่อมโยงกันได้อย่างไร จึงจะเก็บประเด็นเนื้อหาได้ครบถ้วน เสมือนผู้อ่านได้ฟังเสนาโดยตรง ดังนั้นความพยายามนำเนื้อหาทั้งฝ่ายการแต่ละคนพุด จากการซักถามตามแบบฉบับการเสนาของด.ร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทองมาเชื่อมโยงกันจึงอาจทำได้ไม่สมบูรณ์นัก แต่ก็เชื่อว่าสิ่งที่รวบรวมไว้นี้จะเป็นแง่มุมทางความคิด และความเข้าใจสังคมไทยจากวิทยากรผู้ทรงความรู้ทุกคน และน่าจะเป็นประโยชน์แก่ทหาร นักการเมือง นักวิชาการ นักพัฒนา นิสิตนักศึกษา ปัญญาชนไทย นักธุรกิจ และผู้สนใจการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยทุกท่าน

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ก

บทนำ

7

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

11

การเมืองกับสังคมมวลชน

17

ตรรกของทหารกับความเป็นเอกภาพ

21

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและวิถีชีวิตชาวบ้าน

25

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

35

ระบบอุปถัมภ์นายจ้างและเจ้าพ่อ

40

การรวมศูนย์อำนาจกับการกระจายอำนาจ

45

บทนำ

บรรยากาศทางสังคมไทย หลังจากการเลือกตั้ง ที่มี นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัยและพรรคการเมืองที่อยู่ข้างฝ่าย "เทพ" (อันหมายถึงพรรคการเมืองที่มีส่วนร่วมในการต่อต้าน เผด็จการทหารที่พยายามจะเข้ามา มีอำนาจทางการเมือง) ได้เป็นรัฐบาล ก่อให้เกิดความคาดหวังอย่างสูงว่ารัฐบาลประชาธิปไตยจะสามารถแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ของประชาชนได้

แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้คนหลายคนเริ่มรู้สึกผิดหวัง บางคนเพิกเฉยต่อการเมือง บางคนท้อถอย บางคนหันกลับไปคิดถึงการลงทุนต่อสู้เกือบเป็นเกือบตายในวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 บางคนคิดถึงผู้สูญเสียชีวิต ผู้สูญหาย ผู้บาดเจ็บ พิการ และเป็นโรคจิต โรคประสาท

บางคนคิดถึงอนาคตของสังคมไทย และตั้งคำถามว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยจะไปทางไหน

ในทางการเมือง ศ.นพ.ประเวศ วะสี มองว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การที่ทหารจะเข้ามาควบคุมอำนาจทางการเมืองโดยตรงจะอ่อนตัว

ลง แต่จะใช้ลักษณะตัวแทนมากกว่าทหารไม่น่าจะทำการรัฐประหารอีก เพราะถ้าทำอีก คนก็สู้อีก เหตุการณ์จึงต้องคิดว่าการยึดอำนาจไม่ยาก แต่หลังจากนั้นยากลำบากเหลือเกิน ขณะที่ ส.ส.สุวิทย์ คุณกิตติ เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะกลับไปสู่วัฏจักรเดิมซ้ำอีกถ้าทหารจะยึดอำนาจ ไม่มีวันหมดสิ้น เพียงแต่รอโอกาสและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยเท่านั้น เพราะทหารได้รับการปลูกฝังจนเป็นวัฒนธรรมการครองอำนาจมาหลายร้อยปี

ในทางพรรคการเมือง ศ.นพ.ประเวศ วะสี มองว่าพรรคการเมืองจะไม่ดีไปกว่านี้อีกแล้ว ถ้าหากไม่กระจายอำนาจสู่ชุมชน เพราะมันถึงจุดที่สิ่งต่าง ๆ เติบโตมาเต็มกรอบแห่งอำนาจแล้ว ขณะที่ ส.ส.สุวิทย์ คุณกิตติ มองอย่างกลับคิดการเมืองว่าพรรคการเมืองจะดีขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าไม่มีรัฐประหาร เพราะส.ส.จะมีคุณภาพมากขึ้น การศึกษาดีขึ้น ความรับผิดชอบสูงขึ้น ธรรมชาติการในสังคมมากขึ้น ประสบการณ์การทำงานของ ส.ส.มีมากขึ้น และจะเกิดพรรคการเมืองของประชาชนใน 25 ปีข้างหน้า

ในทางเศรษฐกิจ อัมมาร์ สยามวาลา ได้เสนอความคิดว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนจากสังคมชุมชนไปสู่สังคมมวลชนมากขึ้น เมืองจะทันสมัยในรูปของวัตถุ ตึกกรามบ้านช่อง ถนนหนทาง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ ขณะที่หมู่บ้านในชนบทจะหาดยาก เกษตรกรที่ทำไร่ทำนาจะกลายมาเป็นกรรมกรในเมือง คนยากจนจะมากขึ้น หนี้สินมากขึ้น โรคเอดส์มากขึ้น

พ่อสุพัฒน์ ศิริ ได้เสนอภาพในหมู่บ้านว่าการบริโภควัตถุมีมากขึ้น ชาวบ้านนิยมความหรูหราตามแบบคนเมืองทุก ๆ ด้าน และมีชีวิตแบบตัวใครตัวมันมากขึ้นเรื่อย ๆ

ในทางสังคมวัฒนธรรม ศ.ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ เสนอว่าความสัมพันธ์ของคนจะเป็นแบบพหุระสือเชื้อ เน้นเชิงพาณิชย์ ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ของคนเป็นแบบปัจเจกบุคคลไม่มีความเท่าเทียมกัน แต่เป็นไปตามมารยาทแบบตะวันตก สังคมในอนาคตจะมีการกระจายข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

ภาพการทำนายอนาคต จะมีแนวโน้ม ความเลวร้าย และ แย่แย่งลงกว่าปัจจุบันในทุก ๆ ด้าน แม้ว่าจะมีความคิดเห็นต่างกันบ้างในทางการเมือง แต่ในทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตชาวบ้าน สังคมและวัฒนธรรมจะออกมาใน

ลักษณะที่ไม่ดีการที่จะแก้ปัญหาได้ คือการกระจายอำนาจสู่กลุ่มชาวบ้านในแต่ละท้องที่ ให้สามารถรวมตัวกันได้เป็นนิติบุคคล ที่มีอำนาจบริหารจัดการทรัพยากร ชีวิตหมู่บ้านและชีวิตตนเองได้ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้สรุปประสบการณ์จากทั่วโลกที่ชี้ให้เห็นว่า การกระจายอำนาจสู่กลุ่มชาวบ้าน

ในสังคมไทยยังไม่ยอมรับข้อเสนอการกระจายอำนาจ แม้รัฐบาลจะใช้จุดนี้หาเสียงจนมีอำนาจ แต่ยังทำไม่ได้ ด้วยติดขัดกับระบบราชการและความคิดแบบรวมศูนย์อำนาจ การต่อสู้ทางความคิดและการปฏิบัติในเรื่องนี้ เป็นหัวใจสำคัญคือไปสู่แนวโน้มนการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านในอนาคต

รัฐบาลทหาร ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ นักพัฒนา นิสิตนักศึกษา ผู้นำชาวบ้าน นักธุรกิจ ฯลฯ ตลอดจนอยู่ในช่วงนี้ และมีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันแนวโน้มนการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในอนาคต ทำอย่างไรจะร่วมมือกันพัฒนาไม่ให้สังคมเดินไปในทิศทางที่ย่ำแย่กว่าเดิมได้

สมพันธ์ เตชะอธิก
บรรณาธิการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ค.บพ.ประวัติ วะสี :

เหตุการณ์ 14 ต.ค. 2516 เหตุการณ์ 16 ต.ค. 2519
เหตุการณ์ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีการสูญเสีย
เลือดเนื้อ ชีวิต จากน้ำมือของทหารและตำรวจ ผคนสวทหนึ่งบอกว่า ภายหลัง
เหตุการณ์ทุกอย่างเหมือนเดิมอีก คือมีการเลือกตั้ง ได้รับผลจากการเลือกตั้ง
ของประชาชน มีการคอร์รัปชัน แล้วก็รัฐประหาร เป็นวัฏจักรหรือวงจรอุบาทว์
ถ้าย้อนกลับไปในช่วงจอมพลป.พิบูลสงคราม, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์,
จอมพลถนอม กิตติขจร กองทัพได้เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองโดยตรง ผู้
บัญชาการทหารบกเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี ภายหลังเหตุการณ์ 14 ต.ค.
2516 การที่เข้ามาควบคุมโดยตรงได้อ่อนตัวลง แต่ใช้ลักษณะตัวแทนจากกอง
ทัพเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี ดังเช่นสมัย พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พล.อ.
เปรม ติณสูลานนท์

ในช่วงพฤษภาคม 2535 พล.อ.สุจินดา คราประยูร ต้อง
การจะดึงสังคมไทยกลับไปเหมือนเมื่อครั้งจอมพลสฤษดิ์ ดังนั้นอำนาจของ
ทหารที่จะเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองโดยตรงน่าจะหมดไป เพราะถ้า
เกิดแบบพฤษภาทมิฬขึ้นก็จะสู้อีก เผด็จการทหารต้องคิด การเข้ามา
ปกครองโดยการใช้อำนาจไม่ยาก แต่หลังจากนั้นมันลำบากเหลือเกิน
เหมือนกับที่พล.อ.สุจินดาลำบาก

จริง ๆ แล้วอำนาจทางทหารยังมีอยู่และอาจก่อกอง
ผลดี ผลเสียก็ได้ แต่ไม่ใช่เข้ามาปกครองทางการเมืองโดยตรง ตอนนี้
เป็นช่วงของนักการเมือง

การเมืองได้เข้ามาสู่ช่วงใหม่ เราไม่มีสติ ยังขังติด
อยู่กับอารมณ์เหมือนเสียมากัดคน เราก็ไล่ตามเสือไปเรื่อย แต่ถ้า
เสือตัวใหม่เข้ามาเราก็มองไม่เห็น เพราะมันเอาตามเสือตัวเก่าอยู่

นักการเมืองส่วนใหญ่ ไม่ใช่ทั้งหมดเป็นตัวแทนของภาค
ธุรกิจที่เชื่อมโยงกัน เมื่อทหารมีอำนาจ ภาคธุรกิจก็เล่นกับทหารเพื่อหาผล
ประโยชน์ พอทหารมีอำนาจทางการเมืองลดลง ภาคธุรกิจก็ไปอัดฉีดพรรค
การเมืองทุกพรรค ไม่ว่าจะเป็นพรรคประชาธิปัตย์ พลังธรรม กิจสังคม ชาติ
พัฒนา ชาติไทย ฯลฯ

ประเทศไทยพัฒนามา 30 กว่าปี ตั้งแต่แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 นำในสังคมไทยเกิดเป็น 2 โลก
ในประเทศเดียวกัน คือโลกของคนในเมืองที่พอจะมีทรัพย์สินเงินทอง ได้
รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากกว่าอีกโลกหนึ่ง คือโลกชนบทที่ยังยากจน อยู่
ภายใต้ระบบอุปถัมภ์

คนใน 2 โลกนี้เลือกนักการเมืองต่างกัน คนในชนบท
เลือกคนที่ช่วยพัฒนาท้องถิ่น ไปปล้นทรัพย์สินของส่วนรวมมาให้ประชาชนผู้
ยากไร้ ช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนของพวกเขา คนในเมืองก็โกรธ หา
ว่าคนชนบทขายเสียง ขายสิทธิเหมือนขายชีวิตขายชาติ ทำไมไม่เลือกแบบที่
คนในเมืองเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเมืองในสภาพปัจจุบัน คงจะพัฒนาคุณภาพเท่าที่
เป็นอยู่ในขณะนี้ได้ยาก มันมีข้อจำกัดของมัน มันถึงจุดที่สิ่งต่าง ๆ เติบ

โตขึ้นมาเต็มกรอบของมันแล้ว แล้วถ้ายังอยู่ในกรอบเดิมผู้คนจะรู้สึก
อึดอัดเพราะแก้ปัญหาหลาย ๆ อย่างไม่ได้ เหมือนกับลูกไก่ที่โตอยู่ในไข่
เปลือกไข่ช่วยปกป้องลูกไก่ตัวเล็ก ๆ ลูกไก่โตขึ้น ๆ มันจะคับไข่
กรอบที่เคยปกป้องไว้จะกลายเป็นบับคันตัวลูกไก่ที่โตขึ้นมา แล้วถ้า
ลูกไก่กระเทาะเปลือกออกมาไม่ได้ เปลือกไข่จะรัดตัวลูกไก่ที่อยู่ในไข่ให้ตาย
ของที่เคยปกป้องกลับเป็นปัญหาเมื่อสิ่งข้างในมันเติบโตขึ้นจนกรอบ สิ่งคมไทย
เติบโตมาจนคับกรอบตรงนี้แล้ว ถึงเวลาต้องทะลุกรอบออกไปสู่การพัฒนา
ใหม่ เหมือนลูกไก่กระเทาะเปลือกออกมาเพื่อไปสู่ขั้นตอนใหม่ของการพัฒนา
เพื่อที่จะเติบโตเป็นไก่ตัวโตต่อไป

กรอบตัวนี้ คือเรื่องอำนาจ ถ้าเราไม่กระจายอำนาจ
ไปสู่คนระดับล่าง การเมืองก็จะทำได้อันนี้ ประชาธิปไตยถึงจะเติบโต
ไปได้ ถ้าทะลุกรอบตรงนี้ไม่ได้ มันบับ อึดอัด มันของ สังคมจะเป็นแบบ
นี้มันวนเวียนแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้ ผู้คนก็จะเกลียดรัฐบาลมากขึ้น ปกติจะ
เกลียดภายใน 1 ปี ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลไหนก็ตาม เพราะว่าแก้ปัญหาสำคัญ ๆ
ไม่ได้ ถ้ารัฐบาลยังคงรวมศูนย์ ผู้คนก็จะเกลียด และเบื่อหน่าย มีประชาธิปไตย
แล้วยังแก้ปัญหาไม่ได้อีก ปัญหาต่าง ๆ ก็สะสมมากขึ้น ๆ

พจนานุกรม สุวักย์ คุณกิดดี :

การเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองที่ผ่านมาตลอดระยะเวลา
ไม่ว่าจะ 14 ต.ค. 16, 6 ต.ค. หรือพฤษภาคม 35 ที่ผ่านมามีจริง ๆ
เกิดขึ้นแล้วก็กลับมาอีก แต่อย่างกลับเป็นวัฏจักรเหมือนเดิมมาตลอดระยะ
เวลาที่ผ่านมา ถามว่าการเปลี่ยนแปลงเมื่อเดือนพฤษภาคมนั้นจะทำให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงหรือไม่ จะกลับเข้าสู่วงจรเดิมหรือเปล่า
ตอบได้เลยว่ากลับเข้าสู่วงจรเดิมแน่นอน เพราะว่าการต่อสู้ที่ผ่านมา
เป็นการต่อสู้อยู่บนกระแสของความรู้สึก แต่ไม่ได้เป็นการต่อสู้บน
หลักการไม่ได้เป็นการต่อสู้ที่จริงจัง ไม่ได้มีการต่อสู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
ตามเป้าหมายแต่เป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะเป็นครั้งคราวเท่านั้น
เองจริง ๆ แล้วเหตุการณ์พฤษภาคม อาจจะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะการต่อสู้ใน

การแก้ไขรัฐธรรมนูญช่วงที่อยู่ระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นการต่อสู้ที่เรากำลังบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์การต่อสู้ที่เริ่มมี Impact มีการเปลี่ยนแปลง มีการยอมรับ มีการยอมรับเปลี่ยนแปลงตรงโน้นเปลี่ยนตรงนี้ตามคำเรียกร้องอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เราจะติดตาม ในที่สุดเราก็บอกเอาละแค่นี้ก็พอแล้วค่อยไปแก้กันภายหลัง และก็ออกมาต่อสู้เพื่อให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นระบบประชาธิปไตยหรือเป็นอย่างที่เราต้องการ และก็เลยทิ้งเงื่อนไขไว้ เป็นแบบนี้มาหลายยุคหลายสมัยถ้าเราย้อนไป เหตุการณ์นองเลือดที่เกิดขึ้นมาก็เกิดจากเงื่อนไขในส่วนนี้ หลังจากสข.ยึดอำนาจแล้ว ก็มีคนร่างรัฐธรรมนูญทำอะไรต่ออะไร ตรงรอยต่อตรงนี้ตรงการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้ ก็คือเราอยากจะให้มีแบบที่ดีมีระบบที่ดีมีกลไกที่ดี มีกติกาที่ดี เพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อให้เกิดก้าวไปข้างหน้าที่ดีได้มันอยู่ในช่วงร่างรัฐธรรมนูญ ต่อมาเริ่มมีขบวนการเมืองคัดค้านต่าง ๆ เริ่มเข้ามาผกผันกำลังกัน และก็เดินมาด้วยกัน ในที่สุดก็ยุติลง

คำว่าปฏิวัติ รัฐประหารในประเทศไทย จะไม่หมดสิ้นไปเป็นอันขาด วันเวลายู่ออย่างนี้ แต่ว่าเวลาและโอกาสเขาจะมีหรือไม่เท่านั้นเอง เพราะว่า เป็นการปลุกฝังมาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของกลุ่มบุคคลที่ครองอำนาจมาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี จะมาทำให้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีนี้เป็นไปไม่ได้ ป้องกันได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับพวกเราทุกคนในการที่จะป้องกันไม่ใหมันเกิดขึ้นได้หรือไม่ เพราะว่าสิ่งที่เราอยู่แล้วสิ่งที่นี้ยังล่องลอยวนเวียนอยู่ เราจะทำอย่างไรที่จะป้องกันไม่ใหมันเกิดขึ้นมาได้ ทำอย่างไรถึงจะอยู่ ๆ สบายสิ่งนี้ไปได้ ขณะนี้การเปลี่ยนแปลงมาในลักษณะค่อนข้างจะดี แต่ทุกกลไกที่มีก็ยังไม่เอื้ออำนวยให้มีการปฏิวัติรัฐประหารได้ แนวโน้มทางกฎหมายเมืองต่อไปข้างหน้าก็ดูท่าว่าจะดี แต่อย่าลืมว่า ฝัปฏิวัตินั้นยังจะหลอกหลอนพวกเราอยู่ไปเรื่อย ๆ พวกเราทุกคนจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตยประชาชนทุกคน ไม่ใช่แต่นักการเมืองหรือนักวิชาการ

ถ้าเผื่อว่าเราไม่โดนฝัปฏิวัติหลอกหลอนเราเสียจนเป็นไขหัวโกรนเสียก่อน หรือระบบประชาธิปไตยต้องล้มเหลวอีกครั้งหนึ่งการพัฒนาของพรรคการเมืองคงจะพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น อีก 25 ปีข้างหน้า จะมี

พรรคการเมืองที่เป็นพรรคของประชาชนอย่างแท้จริง และสภาพพรรคการเมืองนั้นอาจจะมีไม่น้อยลง แต่พรรคการเมืองที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารและพัฒนามหาเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2535 การเปลี่ยนแปลงดีขึ้นเรื่อย ๆ ผมเข้ามาครั้งแรกพรรคการเมืองเป็นพรรคของนายทุนเป็นกลุ่มการเมือง ซึ่งควบคุมโดยคนเพียงไม่กี่คนเท่านั้น จากนั้นส.ส.ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามานั้น ทางด้านการศึกษาความรับผิดชอบเปลี่ยนแปลงไป การเลือกตั้งแต่ละครั้งเราได้ผู้แทนราษฎรที่มีพื้นฐานการศึกษาที่เป็นอายุเฉลี่ยลดลง การศึกษาสูงขึ้นความรับผิดชอบสูงขึ้น การทำงานในสภาเปลี่ยนแปลงไปจากการทำงานที่ไม่สามารถจะทำได้ เนื่องจากว่าไม่มีหน่วยงานหรือองค์กร หรือบุคคลที่มาสสนับสนุนการทำงานของส.ส. ปัจจุบันนี้มีหน่วยงาน องค์กร มีประมาณที่มาสสนับสนุนการทำงานของส.ส.,กรรมาธิการในสภาของส.ส. ทำให้สภานั้นสามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนนี้ก็เท่ากับเป็นการพัฒนานักการเมืองไปด้วยในตัว เพราะว่าเมื่อส.ส.ทำงานมากขึ้นเขาได้เรียนรู้มากขึ้น ประสบการณ์ที่เขาได้เรียนรู้จากการทำงานของเขาก็คือทำให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้นและ address เป็นปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

สศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

มีคนเขาบอกว่าจริง ๆ แล้วทำให้พรรคการเมืองมีวินัยขึ้น เพราะฉะนั้นบทบาทของทหารในอดีต ยังเดากันไม่ออกเหมือนกันว่าจะเป็นอย่างไร จะทำให้พรรคการเมืองมีวินัยขึ้น หรือว่าทำให้ลดลง

นาย สุวิทย์ คุณกิตติ :

ผมไม่อยากจะใช้คำว่า "วินัย" กับพรรคการเมือง เพราะว่านักการเมืองแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน แล้วความคิดเห็นของนักการเมืองนั้นควรเป็นอิสระ วินัยในการรับผิดชอบต่อประชาชน

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

ถ้าเขาตีความหมายหรืออ่านอำนาจให้ผิด ในขณะ
ประชาชนยังอ่อนปวกเปียก พรรคการเมืองที่ไปตัวแทนของธุรกิจ เพราะ
ฉะนั้นทหารยังมีความจำเป็นที่จะต้องคอยเป็นตัวแทนคอยปรับปรุงรูปแบบของ
พรรคการเมือง หรือวางวินัยให้กับพรรคการเมือง

าพณา สุวิทย์ คุณกิตติ :

ที่เข้ามาหลาย หรือ ปักลิ่มเหลวหมดตลอด จริง ๆ แล้วการ
พัฒนาระบบอุปถัมภ์โดยของไทย Monotary Democracy หมายถึง
ความเป็นประชาธิปไตย ที่สร้างโดยข้าราชการประจำ หรือทหาร ไม่ได้เป็น
ประชาธิปไตยซึ่งเกิดมาจากประชาชน

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

โอกาสที่พรรคการเมืองจะเข้าอึดกันระหว่างทหารกับ
ราชการจะมีไหม

าพณา สุวิทย์ คุณกิตติ :

มีครับ แม้จะอ่อนแอไม่ได้ เพราะว่าเป็นปกติธรรมดา
ในสมัยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นสังคมไหนก็ต้องการแสวงหาอำนาจ เพื่อ
ประโยชน์ของตัวเองมีอยู่ในทุกสังคม เพราะฉะนั้นเราก็ห้ามไม่ได้ว่าในวงการ
เมืองจะไม่มีมีทุกวงการทั้งวงการนักวิชาการก็เหมือนกันวิ่งหานายทหารเข้าไป
Surve รสช.ก็มีมากมายหลายคน เวลาทหารเข้าไปยึดอำนาจวิ่งเข้าไปกัน
ใหญ่

การเมืองและสังคมมวลชน

ศ.ดร.อัมมาร์ สยามวาลา :

เวลานี้เราอมรับกันว่า สังคมไทยกำลังพัฒนา แต่การอุปถัมภ์ ยังคงครอบงำประเทศไทยค่อนข้างมาก เราองรัฐบาลว่าเป็นเหมือนเจ้าเหนือหัว เป็นแหล่งทรัพยากร ถ้าเข้าไปสู่สังคมมวลชนมากขึ้น ระบบการเลือกตั้งจะเป็นระบบการเลือกตั้งแบบมวลชนมากขึ้น รูปแบบของส.ส.จะต้องเปลี่ยนแปลงไป การโต้แย้ง การมองรัฐบาลจะแตกต่างกันไป รัฐบาลจะต้องมาวางนโยบายเพราะมันมีปัญหาคงต้องแก้ไขในระดับรัฐบาล วิธีมองเช่นนี้จะแพร่กระจายสู่สังคมมวลชน การเมืองเลือกตั้งเป็นการเมืองของสังคมชุมชนมันคือการเมืองที่ขอยกตัวอย่าง 2 คนที่เข้าใจและเล่นการเมืองแบบสังคมมวลชน คือ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง กับ คุณสมศักดิ์ สุนทรเวช ฐานอำนาจของทั้ง 2 คน เริ่มต้นที่กรุงเทพฯ ถ้าดูภาพตอนหลัง ๆ ทั้งคู่ก็ทำสงครามชิงมวลชนกันพอสมควร ฝ่ายหนึ่งเปลี่ยงพล้ำ อีกฝ่ายหนึ่งก็ได้เปรียบ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพทหารอยู่กับมวลชนหรือเปล่า ทหารมีพลวัตรของตัวเอง

ฐานอำนาจของทหารอยู่ที่ปืน และสิ่งที่เกิดขึ้นในหมู่ทหารเองว่า ฐานเศรษฐกิจของทหารเป็นอย่างใด วัฒนธรรมที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อย จปร. ตั้งแต่ จปร. 1, 2, 3... รุ่น (รุ่นยังเติร์ก) ลักษณะของความ **Random** ถ้าไม่ออกมาพบทหารจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สิ่งส่อประมาทมวลชนมากขึ้นจะเล่นกับทหารหรือไม่ อยู่ที่การเก็งว่าทหารตอนนั้นจะขึ้นหรือลง หมายความว่าเพื่อผลประโยชน์ตัวเอง อยากได้ประโยชน์จากการที่ทหารมีปืน

ศ.ดร.บิณฑ์ เอียวศรีวงศ์

ไม่เห็นด้วยที่อาจจะมีมารพูดเรื่องของกองทัพ กรณี

พล.ต.จำลองและคุณสมัค เพราะกองทัพเป็นผู้ที่เล่นการเมืองมวลชนก่อนคนอื่น แต่เล่นภายใต้อุดมการณ์การเมืองชุมชน คุณจำลองเล่นการเมืองมวลชนได้เก่งกว่าคุณสมัคในขณะนี้ แต่ยังเล่นการเมืองภายใต้อุดมการณ์ของการเมืองชุมชน

กองทัพเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในเรื่องของสังคมมวลชน ก่อนหน้าสถาบันอื่น ๆ เป็นแต่เพียงว่าตัวผู้ดำเนินการไม่สามารถปรับตัวเข้ามาเป็นอุดมการณ์ของสังคมมวลชนได้ นักการเมืองที่มีสำนึกในเรื่องของสังคมมวลชนมาก เช่นคุณจำลอง ศรีเมือง คุณสมัค สุนทรเวช เป็นนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับกองทัพสูงพอสมควร และได้รับอิทธิพลจากกองทัพมาก ถ้ามองอย่างนี้จะเห็นบทบาทของทัพในการเมืองปัจจุบันที่ผูกอยู่ในฉากนี้อยู่แล้ว

อ.อัมมาร์อาจจะให้ความสำคัญกับลักษณะของสังคมมวลชน ให้กับเมืองสูงเกินไปและนำไปผูกพันกับสังคมชุมชน เป็นฐานในการวิเคราะห์มากเกินไป ถึงแม้ว่าเมืองมีลักษณะบางอย่างที่เป็นสังคมมวลชน แต่อาจจะมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นสังคมมวลชนก็ได้ เช่น การที่รัฐบาลและผู้นำประเทศโอนถ่ายทรัพยากรส่วนรวมให้กับกรุงเทพฯ มากกว่าที่อื่นโดยไม่ได้แค่ต่อสังคมมวลชนทั้งหมดเพราะมีแรงบีบอย่างสูงของคนกรุงเทพฯ เป็นต้น

ศ.ดร. อัมมาร์ สยามวาลา :

สิ่งที่คุณเห็นที่เหลืออยู่ อาจลดหรือจะยิ่งน้อยลง การดึงดูดทรัพยากรของคนกรุงเทพฯ เป็นไปเพราะมีปัญหาเรื้อรังติด จึงต้องแก้ปัญหาวีธีแก้ก็บอกว่าต้องสร้างทั้งด้าน รถไฟฟ้า ไม่ได้ตั้งเอาทรัพยากรมาเข้าตัวหรือกลุ่มชนของตัวเสีย ก็ในแง่นโยบายมองว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำอย่างนั้นเมื่อต้องเสียค่าทางด่วนพิเศษ คนกรุงเทพฯ อาจไม่ยอมให้ขึ้นราคาหรือขึ้นราคาทุกคนต้องจ่ายอย่างสมภาค แต่ถ้าเมื่อขานาเดินขานาเรื่องราคาข้าว จะเป็นท้องถิ่น ก ท้องถิ่น ข ทุ่มใช้ให้ราคาข้าวเพิ่มขึ้นสม่ำเสมอสำหรับทุกคน

ผ.ดร.อัมมาร์ สยามวาลา :
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ลักษณะการเป็นผู้นำอยู่ในตรรกของการเป็นทหารต้องเชื่อ
ผู้นำการอยู่ในวินัย การตามลูกพี่เป็นการนำมาประสานเอง เพราะทหารก็อยู่ใน
สังคมไทยเจริญเติบโตมาในสังคมไทยลูกน้องของ พล.ต.ก จะไม่เคยด่า พล.ต.
ข เขาจะเคารพในยศ ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบค่อนข้างชัดเจน กองทัพเป็นองค์กร
ที่ค่อนข้างทันสมัยที่สุดก้าวหน้าที่สุดในบรรดาองค์กรต่าง ๆ ของประเทศไทย
เพราะมีตรรกหลาย ๆ อย่างที่มาจากการปฏิบัติหน้าที่ ถึงแม้ว่ากองทัพไทยไม่
ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักรบมาเป็นเวลาค่อนข้างยาวนาน ยกเว้นเวลารบกับ
ประชาชนนั้นอีกเรื่องหนึ่งตรรกของทหารยังครอบงำพวกเขาอยู่

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พจนานุกรม สุวักย์ ฤกษ์กิตติ :

ความจริงพลังของการจะก้าวทันโลกคงเป็นเพราะทหารเขามีเอกภาพ แต่เป็นธรรมชาติของกองทัพที่ต้องมี **Unitary** ไม่จั่นกองทัพก็อยู่ไม่ได้ต้องล่มสลายไป ความมุ่งมั่นที่ว่าสั่งได้ในสายงาน ซึ่งการต้องเคารพอยู่ในระเบียบวินัย เคารพผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้น คือชั้นของเขาไม่ได้หมายความว่าต้องขึ้นโดยตรงกับเจ้านายคนนี้แต่ระดับชั้นยศทั้งหมด เขาได้รับการอบรมมาอย่างนั้น เพราะฉะนั้นการพัฒนาของเขาถึงไปด้วยกัน การไปด้วยกันมีความก้าวหน้ามากกว่าต่างคนต่างไป

ผ.ดร.บีอี เอียวศรีวงศ์

คำว่าตรรกของทหาร (ทหารเป็นตรงกันหรือเปล่า) อันนั้นคือ

ตัวบังคับในความหมายว่า ถ้าหันมาดูเปรียบเทียบกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยหรือข้าราชการพลเรือนกับทหารกองทัพแบบใหม่ จะทำงานได้ต่อเมื่อปฏิบัติตัวในฐานะองค์กรไม่ใช่ในฐานะบุคคล ข้าราชการประจำอย่างอาจารย์มหาวิทยาลัยไม่ใช่ ความสำคัญที่เราในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยกันมันต่างคนต่างทำก็ได้แต่ได้แล้วดีหรือเปล่านั้นคนละเรื่อง กองทัพทำอย่างอื่นไม่ได้ ตำรวจทำได้ เพราะฉะนั้นที่เขาสอนว่าลูกน้องนายพล ก. ไม่ให้ด่าลูกน้องนายพล ข. นั้นเพราะว่ามันทั้งลูกน้องทำงานในฐานะองค์กร กองทัพจะทำงานเป็นคน ๆ ไม่ได้แต่จะทำงานได้ต้องทำในฐานะองค์กรตรงนี้ถูกเน้นมาตั้งแต่มีการสร้างกองทัพไทยขึ้นกองทัพไทยไม่ได้มีมาเป็น 100 ปี กองทัพไทยเกิดขึ้นสมัย ร.5 ก่อนหน้านั้นมันเป็นกองทัพของชาวนา ไม่ใช่กองทัพไทย

ผ.บพ.ประเวศ วะสี :

การจัดองค์กรของกองทัพก้าวหน้ากว่าพลเรือนมาก เพราะมันจำเป็นต้องไปรบทัพจับศึกกันถ้าองค์กรไม่ดีมันแพ้ ของพลเรือนมันยังมีเวลา

ที่จะไม่ดี ตัวองค์กรนี้ก้าวหน้ามากตัวที่มันจะสนับสนุนซึ่งกันและกันต่าง ๆ
สมมติมีประเด็นอะไรเข้ามา ฝ่ายเลขาธิการจะนำไปวิเคราะห์เสนอทางเลือก
วิเคราะห์ทางเลือก ว่าถ้าเลือกทางนี้แล้วเป็นอย่างไร และทางนี้จะเอาทางไหน
เพราะฉะนั้นแม่ทัพเขาจะขายมากกว่ารัฐมนตรี เสียอย่างมากกว่าอธิการบดี เพราะ
ตัวระบบ ตัวที่สนับสนุนมันดีกว่า เพราะฉะนั้นจึงสังเกตเห็นปรากฏการณ์อื่น
หนึ่งว่า ทหารบกที่อยู่ในองค์กรของทหารบางที่ทำงานรู้สึกว่ามีประสิทธิภาพ
มาก อย่างคุณหาญลีลา นนท์ แต่ก่อนเป็นแม่ทัพภาคที่ 4 ทำโครงการได้ร่มเย็น
อะไรต่ออะไร มีชื่อเสียงแต่พอออกจากองค์กรเหลือแค่ตัวคนเดียวมาเป็นผู้แทน
และมาเป็นรัฐมนตรี หมดศักยภาพ และไปดูคุณอาทิตย์ คนอื่น ๆ เป็นอย่าง
นั้น มันอาศัยตัวองค์กร

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตชาวบ้าน

าพณา สุวิทย์ คุณกิตติ :

การพัฒนาที่มุ่งเน้นเป็นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึง
ภาพรวม คนทั่วไปมีแต่ความรู้เฉพาะด้าน และมองแต่ด้านที่ตัวเองมี
ความรู้ และทำเฉพาะด้านเดียว โดยลืมคิดอีกด้านว่าทำอย่างนี้
แล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นคืออะไร

มีการมองเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไม่
ได้มองไปถึงศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การมุ่งพัฒนา
เศรษฐกิจตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ไม่ได้คำนึงถึง
ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เข้าไปแล้วจะมีผลกระทบอย่างไรต่อชีวิตความเป็นอยู่ สภาพ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สังคมของประชาชนทำให้เกิดปัญหาทางการเมืองอย่างค่อนข้างรุนแรง คนที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับรัฐบาล คนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวนโยบายของรัฐบาล กลายเป็นคอมมิวนิสต์

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนี้เอง ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชีวิตประชาชนเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็ว และเป็นกาที่เกิดขึ้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและไม่ดี คือคนที่มีโอกาสสามารถฉวย หรือโดยสารไปกับขบวนการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ แต่คนที่ด้อยโอกาสนั้นก็พลัดขวบรตไป ทำให้สภาพเศรษฐกิจที่ได้รับการพัฒนามีช่องว่างเพิ่มมากขึ้น ๗ ตรงนี้เองมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมสภาพสังคม ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมที่มีความผูกพันกันด้านประเพณี เปลี่ยนเป็นสังคมที่ถือgulกันอย่างมีความสัมพันธ์ทางพันธะสัญญาด้านชีวิตและทางด้านผลประโยชน์ สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการดิ้นรน เกิดความทุกข์ทรมานเนื่องจากสังคมข้อมูลข่าวสารเข้ามา การรับทราบข้อมูลข่าวสารการเปลี่ยนแปลง ประชาชนเมื่อเห็นสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เห็นคนอื่นเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็อยากจะมี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางด้านวัตถุทำให้เกิดหนี้สินรุงรังขึ้นมา เพราะอยากมีความ ความเป็นอยู่เหมือนคนในเมือง ในขณะที่สภาพ สภาพเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่สามารถ พัฒนาได้เท่าเทียมกัน ตรงนี้ก็มีส่วนกระทบต่อการเมืองระบบอำมาตยาธิปไตย หรือราชการ ที่เข้ามาบริหารประเทศเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี ที่สั่งสมกันมา โดยไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชน มีแต่ขูดเยียดให้ป้อนให้อยู่ ตลอดเวลา ไม่ได้สนใจผลกระทบหรือผลสะท้อนที่เอิดจากความรู้สึกนึก คิดของประชาชนเลย เดินไปข้างหน้าแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่สนใจว่าประชาชน สามารถจะเดินตามไปได้หรือไม่ สุดท้ายความเป็นจริงทางการเมืองที่ถูกกดขี่ มาตลอดในที่สุดก็อยู่ไม่ได้ เมื่อใกล้เข้ามาเลือกมันก็ต้องแตกการเมืองก็เริ่มมี การเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบบเผด็จการ ที่เรียก ตัวเองว่าประชาธิปไตย 60 ปีประชาธิปไตยที่เราพยายามที่จะสร้าง ความรู้สึกนั้น ไม่ควรที่จะใช้ 60 ปีประชาธิปไตย แต่ควรจะใช้คำว่า 60 ปีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมากกว่า เพราะเรา ไม่เคยมีประชาธิปไตยในประเทศไทย ประชาชนไม่เคยมีบทบาท หรืออำนาจอย่างแท้จริง

ประชาชนเป็นคนเลือกส.ส. เข้าไปทำหน้าที่ในสภา แต่ภาคธุรกิจนั้นมิบทบาท อิทธิพลในกลไกของเมือง ประชาชนเป็นคนเลือก แต่ประชาชนมีตัวเลือกมากแค่ไหน ? จริง ๆ แล้วตัวเลือกมีมาก อย่างน้อยก็ 10 พรรค จำนวน 30 คน ถ้าเลือกใครแล้วคล้าย ๆ กันเขาก็คงไม่เลือกเขาคงเลือกคนที่เขาคิดว่าดีที่จริง ๆ แล้วเรื่องระบบอุปถัมภ์นี้เป็นความจริงซึ่งเราปฏิเสธไม่ได้ เพราะว่าประชาชนเขาไม่มีที่พึ่งต้องไปคนที่เขาพึ่งได้ โทษเขาไม่ได้เป็นเพราะระบบของเราที่เขาไม่สามารถจะพึ่งพาเราได้จะต้องพึ่งพาตัวบุคคล

ศ.ดร.อัมมาร์ สยามวาล :

แนวโน้มในสังคม : มีรากฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกำลังแปรสภาพจากระบบทุนชนเป็นสังคมมวลชน ทุกอย่างใหญ่ขึ้น

ระบบชุมชนวงจรชีวิตของคนสมัยก่อน ไม่มีถนน การคมนาคมไม่ดี ทุกคนรู้จักกันมีความสัมพันธ์ รู้จักหน้าตากัน รู้พฤติกรรมของกันและกัน มีการควบคุมพฤติกรรมอย่างดี การอุปถัมภ์เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกันมาโดยตลอด

แต่จากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งวงจรชีวิตของคนสมัยปัจจุบันเริ่มมีความสัมพันธ์กันโลกภายนอก เมื่อรู้จักกันกว้างขึ้น ความสัมพันธ์เริ่มมีปัญหาในด้านกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ที่คนมีต่อกัน

รากฐานทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการสร้างถนน การสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ทำมาทางด้านเศรษฐศาสตร์จะบอกว่าเป็นเรื่องของกลไกทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่การตัดสินใจของคนใดคนหนึ่ง หรือรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง คนบอกวงการเศรษฐศาสตร์มักจะมองว่าเป็นการกระทำที่สืบเนื่องมาจากการตัดสินใจของคนกลุ่มหนึ่ง

แรงผลักดันที่จะให้เป็นสังคมมวลชนมากขึ้นทุกที เกิดขึ้นจากถนนหนทางคมนาคมขนส่ง แต่ก่อนคนในโลกชนบทจะสัมผัสกับโลกของคนในเมืองจะต้องยกร่างของตัวเองไป ปัจจุบันสังคมเมืองทะลวงเข้าไป

ในชนบท โดยที่คนชนบทไม่ต้องแบกสังขารไป มีทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ วัฒนธรรม การคิด การอ่าน ก็เปลี่ยนแปลงไป

ถ้าครอบครัวหนึ่งอาศัยอาจารย์เดิมศักดิ์ ปิ่นทอง อีกประมาณ 18 ปีข้างหน้า ตัวเมืองของอุบลจะมีลักษณะเหมือนกรุงเทพฯ รถจะติด 20 นาที ดิกรามบ้านช่องจะเจริญมากขึ้น มีถนนที่มีรถวิ่งติดไขว่และรถติดจำนวนมาก คนไปบริโภคร้านอาหารริมถนนจะกินตะกั่วไป หรือ 100 เท่า เหมือนร้านข้างถนนในกรุงเทพฯ

ภาวสถานสุขทุกข์ของบ้าน จะเป็นสถานเลี้ยวหัว มีหญ้า แต่จะหาที่ทำนา ทำไร่มันสำปะหลังลำบาก จำนวนของหมู่บ้านจะลดลง หมู่บ้านที่เหลืออยู่ในทำเลที่สวยงามก็จะกลายเป็นหมู่บ้านสำหรับนักท่องเที่ยว คนที่อยู่ในหมู่บ้านจะหากินจากการขายของ ซึ่งอาจจะซื้อมาจากโรงงานในกรุงเทพฯ แต่ติดป้ายว่าเป็นของหัตถกรรมขายให้กับนักท่องเที่ยว บ้านจะกลายเป็นหมู่บ้านจำลอง ไม่มีหมู่บ้านลักษณะแท้ ๆ ที่มีลักษณะของชุมชนหลงเหลืออยู่ ต้องไปดูหมู่บ้านไกล ๆ จึงจะเห็นหมู่บ้านแท้ ๆ

ชาวบ้านจะแต่งตัวแบบที่คนในเมืองสมัยนี้แต่งตัวกันอยู่ ความยากจนซึ่งกระจายตัวอยู่ในชนบทเป็นส่วนใหญ่ และมีอยู่ค่อนข้างน้อยนิดในเมืองจะกลายมาเป็นความยากจนในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านจะทำงานเป็นลูกจ้าง เป็นกรรมกรในโรงงาน ขณะนี้ชาวบ้านอาจจะหวังว่าอายุ 30-35 ปีจะกลับไปทำไร่ทำนา ความรู้สึกผูกพันต่อชีวิตกรรมกรยังน้อยอยู่ ถ้าเผื่อแย่งจริง ๆ ยังกลับไปหมู่บ้านได้ แต่ถึงตอนนั้น 18 ปีข้างหน้าคนงานทั้งหลายจะมีครอบครัวและลูกเป็นคนงาน ไม่มีใครกล้ากลับไปทำแล้ว เพราะฉะนั้นในด้านความทันสมัยที่จะมีต่อนายจ้างก็ดี รัฐบาลก็ดี จะเริ่มมีความรู้สึกเป็นชนชั้นกรรมกรมากขึ้น

ปัญหาสังคมจะหนักมาก โดยเฉพาะคนเป็นโรคเอดส์จะเป็นประชากรที่สำคัญและคงตายไปพอสมควร ปัญหาของคนแก่จะมีความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องรับหน้าที่ และมีการประกันสังคมอย่างจริงจัง เพราะความสัมพันธ์ที่มีระหว่างลูกหลานต่อพ่อแม่ปู่ย่าตายายในตอนนั้นมันจะแตกสลายไปแล้ว

พ่อสุวัฒน์ ติศรี :

สมัยก่อนชาวบ้านมีความเชื่อเป็นอยู่ที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านธรรมชาติด้านชีวิตชาวบ้านอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีลำห้วย ลำคลอง มีการเลี้ยงวัวควายมาก ทำให้มีอาหารธรรมชาติจากมูลวัวควาย ต้นข้าวก็งาม วัวควายเติบโตดี มีหน้าอุดมสมบูรณ์ใช้กิน ปุ๋ยสดต่าง ๆ มีมาก ต่อมามีการถางป่า ทำให้ดินจืดจนถูกชะล้างลงมาถึงบม ลำห้วยลำคลองแห้งเหือด ต้นข้าวต้องขาดออก รัฐบาลจะขุดลอกเฉพาะที่ ลำห้วยสาขาเล็กๆ ก็ไม่ขุดลอก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมก็ทรุดโทรมลงเรื่อย ๆ ปัจจุบันในหมู่บ้านชาวนาไม่ได้ทำกับข้าวในตนเอง แต่เป็นแม่บ้านถุงพลาสติก กันมากในหมู่บ้านมี 15 หลังคาเรือนมีปวงนา 20 หลังคาเรือนที่ดำพริก ร้านค้าที่เข้าไปขายอาหารตอนเช้ามีรถสามล้อบรรทุกเข้าไปขายได้เกลี้ยง ไม่มีเหลือ มีแม่บ้านบางคนไปตามคนขายว่ามีอาหารอะไรบ้างที่ไม่ต้องใช้ไฟฟ้าใช้ไฟแล้วไม่อยากจะซื้อ เพราะขี้เกียจทำ ไม่มีเวลาและต้องการความรวดเร็ว นี่คือการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของชาวบ้าน

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ มาจากแผนพัฒนาประเทศที่ต้องการให้ชาชนบทไทยมีความเจริญ มีความเป็นอยู่ที่ดีทางด้านวัตถุ การเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านเริ่มตั้งแต่ปี 2506 ประมาณ 30 ปีมาแล้ว มาเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนลงตัวในปี 2516 ในส่วนของชาวบ้านเองก็อยากได้ถนน อยากได้ไฟฟ้า เมื่อชาวบ้านมีเงินมีทองก็อยากได้เครื่องอุปโภคบริโภค อยากได้รถมอเตอร์ไซด์ ทีวี พ่อค้าอยากได้ราคาสินค้าสูง ๆ ก็ปล่อยเงินให้กู้และคิดดอกเบี้ยสูง ๆ

ในอนาคตประชาชนคงเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของประเทศและของโลก ชุมชนหมู่บ้านจะเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุ ด้านอุปโภคบริโภค ด้านคมนาคม แต่ชาวบ้านจะยากจนเพราะหนี้สิน อยากมีชีวิตหรูหราเหมือนคนในเมือง ทั้ง ๆ ที่ตัวเองไม่มีความสามารถที่จะซื้อสินค้า แต่ถ้าไม่ซื้อ ก็กลัวเป็นปมด้อย อยากมีอยากเป็นเหมือนคนอื่น ๆ ต้องกู้ยืมเงินมาซื้อของ ขายนายายสวน ทำให้เป็นคนยากจน ไร้ที่ทำกิน คนจนก็มากขึ้น ชาวนาจะ

เหลือจำนวนน้อยลง ทำนาทุกปีไม่เคยมีที่ชาวบ้านจะร่ำรวย บางคนก็เปลี่ยนไปค้าขายหรือรับจ้าง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านถูกบีบรัดตัว ผลจากการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นไปตามนโยบายของทางรัฐที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมทำให้ชาวบ้านแยกตัวใครตัวมัน ชุมชนในหมู่บ้านเริ่มแตกสลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ด้านความคิดต่าง ๆ สังคมเมืองถูกยึดเข้าไปได้มากเกิน หลักการพึ่งตนเองของชาวบ้านทำไม่ได้ ต้องรับการอุปถัมภ์จากคนในเมือง เพราะการคมนาคมสะดวก ต้องพึ่งตลาดมากขึ้น ทางด้านการเมืองชาวบ้านจะเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบไม่เลือกพรรคเหมือนคนเมือง แต่จะเห็นแก่ผู้ที่คุ้นเคยและให้การอุปถัมภ์

สศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

พอสรุปพัฒนาว่าสิ่งเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเกิดจากคนกลุ่มหนึ่งคือชาวบ้าน สิ่งเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านเกิดจากรัฐบาล ทำไมมองว่าชาวบ้านถูกกระแทกจากรัฐบาล รัฐบาลทำอะไรทำให้คิดอย่างนั้น

พอสุวัฒน์ ติศรี :

นโยบายที่รัฐออกไม่ว่าเป็นนโยบายของรัฐ ชาวบ้านเป็นผู้รับ ข้าราชการเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบาย นโยบายต้องการที่จะให้ชาวบ้านมีความเจริญขึ้น แต่ทำให้อาชีพของนโยบายดังกล่าวกับชาวบ้านหลายทางด้วยกัน นโยบายนี้ไม่ใช่เป็นนโยบายที่เอื้อผลประโยชน์ให้แก่ชาวบ้าน เอื้อประโยชน์แก่นายทุนมากกว่า แล้วร่วมกับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรและราชการ เพราะฉะนั้นไม่มีใครที่จริงใจต่อชาวบ้าน เมื่อความเจริญเข้ามาแล้วยังมีนายทุนนอกระบบ เป็นนายทุนระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับหมู่บ้าน ฉวยโอกาสทางสื่อมวลชน ทวี, วิทยุ เข้าไปโจมตีชาวบ้านแหวกเหลวเลย ความเจริญเท่ากับการเสียเปรียบ แม้แต่พ่อค้าเร่ หนึ่งเร่ (แต่ก่อนอยากดูหนึ่งตามโรงหนังก็ต้องไปดูที่ขอนแก่น ชุมแพ) ทุกวันนี้สบาย เขาเข้ามาฉายใหญ่ (หนึ่ง

ล่อมผ้า) และยิ่งกว่านั้นยังทำลายวัฒนธรรม เอาวัฒนธรรมเมืองเข้ามาให้ชาวบ้านรู้จักเลยเหลวแหลกไป สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านยากจนลงเรื่อย ๆ เพราะนโยบายนำความเจริญเข้ามาที่หมู่บ้านจนอุปถัมภ์มากเกินไป เมื่อความทุกข์เกิดขึ้นทุกวันนี้ผู้ที่เดือดร้อนคือผู้ที่ให้ ผู้ที่ให้เงินจะมองชาวบ้านว่าเป็นผู้ด้อยโอกาส (ทั้งคนในหมู่บ้าน นอกหมู่บ้าน ตลอดจนทางราชการ) จะมองชาวบ้านว่าเป็นผู้ด้อยโอกาส ยิ่งยากจนเมื่อเป็นอย่างนั้นชาวบ้านยิ่งมีความหวังไว้กับคน ๆ นั้นตัวอย่างเช่นปัจจุบันปลูกอ้อยเศรษฐกิจกันมาก แต่เหตุใดคนที่ตัดอ้อยแถวหมู่บ้าน จึงให้คนทางจังหวัดสุพรรณเข้ามาเป็นคนงานไปตัดอ้อยที่ จ.สุพรรณได้ทั้ง ๆ ที่อ้อยในหมู่บ้านก็มีมาก เพราะระบบอุปถัมภ์เขาไม่แก้ปัญหาก็ นายทุนที่อยู่ในท้องถิ่นเขาไม่ยอมเสียสละจ่ายเงินเพื่อแก้ปัญหาปลดปล่อยหนี้สินของเขาได้ (ชาวบ้านมีภาระเงินจากนายทุนท้องถิ่นไม่จ่ายจึงต้องไปตัดอ้อยเพื่อใช้หนี้) เขาจึงจำเป็นต้องไปตามนายทุนที่เขาให้ปลดปล่อยหนี้สินเสียก่อน อันนี้คือว่าความผูกพันระหว่างการอุปถัมภ์เขาได้เขาต้องสนับสนุน อันนี้เป็นระบบหนึ่งที่แก้อยู่ในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างด้านนโยบายต้องการให้ประเทศเราทุกวันนี้เป็นนิคส์

ค.บพ.ประเวศ วะสี :

นโยบายที่มีผลกระทบต่อรัฐบาลหรือใคร หรือสภษดีคนเดียว หรือใคร อันนี้อยากจะยกตัวอย่างสิ่งที่เห็นชัดเจน อย่างเรื่องการขนส่งสินค้า นโยบายขนส่งใช้ทางรถไฟ กับเรือกลไฟ(ขนส่งระยะไกล) แต่เอา 10 ล้อ (ขนส่งระยะไกล) จะดีกว่าไหมพอ เพราะการสร้างทางรถไฟถูกกว่าสร้างถนน แต่ว่าเราได้เลือกเอาสร้างถนนเยอะแยะไปหมดและรถ 10 ล้อเป็นหมื่นเป็นแสนคันทั้งประเทศเลย ค่าใช้จ่ายต่างกันเยอะ เคยมีนายเกษตรมนตรีที่นครสวรรค์ ท่านคำนวณให้ดูว่าถ้าการขนส่งใช้เป็นเรือกลไฟ หรือเป็นรถไฟมันจะเหลือเงินมโหฬาร ซึ่งจะไปตกกับชาวนา ชาวนาจะได้มากกว่านี้ แต่ว่าของเราก็เลือกรถไฟกับเรือกลไฟไม่ได้ เมื่อสัก 2 กว่าปีมาแล้วเราคุยกันว่าแม้ถ้ามันขนส่งโดยรถไฟ ใช้เงิน ไทยก็พยายามสร้างรถไฟให้ตัวเอง ไม่ได้เร็วชาวบ้านก็จะได้รายได้ ขนส่งทางรถไฟเราจะเหลือเงินเยอะ แต่ว่ามันมีคน

ได้ประโยชน์จากการขายรถยนต์ขายน้ำมันที่จะสร้างถนนเยอะมาก ที่เข้ามากำหนดทิศทาง เพราะฉะนั้นตรงนี้โยงกับอำนาจและผลประโยชน์ที่จะได้จากนโยบายโดนนโยบายหนึ่ง ซึ่งคนที่มาเป็นรัฐบาล มันเป็นตัวแทนทำนโยบายอย่างนั้นเท่านั้น อำนาจไม่ใช่ตัวคนเดียว ถ้าหนี้ไม่พันที่มันจะเป็นอย่างที่เป็น มันไม่เป็นอย่างที่เราคิดตามเหตุผลที่จะเป็น เพราะมันมีตัวอำนาจและผลประโยชน์อยู่อย่างมหาศาล ครอบงำที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีอำนาจที่จะกำหนดนโยบาย มันก็จะเป็นอย่างนี้ และจะเอาเงินจากสาธารณะเข้าไปเป็นประโยชน์ของคนกลุ่มหนึ่งอย่างมหาศาลอย่างไม่ทราบลึกลับกัน ๆ

ศ.ดร.อัมมาร์ สยามวาล :

เราเอาตัวอย่างถนนดีที่สุด เพราะพ่อสุพัฒน์ก็พูดชัดเจนว่าถนนเป็นตัวเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน อาจจะมากที่สุดในรอบ 20-30 ปีที่เกิดขึ้น เวลาผมได้มีโอกาสพูดคุยกับชาวบ้าน รู้สึกว่าเป็นความเห็นของทุกคนถนนเกิดขึ้นได้อย่างไร ทุกคนก็ยอมรับด้วยว่าถ้าถามชาวบ้านว่าจะสร้างถนนหรือไม่สร้าง ยอมรับคล้าย ๆ ว่าชาวบ้านไม่เคยได้ทางเลือกอีกอันหนึ่งคือรถไฟ ให้ดีขึ้นที่ถนนอุบัติขึ้นมามันไม่ใช่ เพราะชาวบ้านร้องเรียนไปในระยะ 10 ปี ตั้งแต่มีส.ส.เริ่มเป็นภาพที่ประจำหมู่บ้านขึ้น อย่างที่สุพรรณชัดเจนว่าส.ส.ทำตามความต้องการของชาวบ้าน อาจจะเกินความต้องการของชาวบ้านด้วย ในอดีตที่มันเกิดขึ้นมานั้น มันเกิดขึ้นจากความต้องการของรัฐบาล ตอนนั้นมีความซับซ้อน คนที่ผลักดันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไม่ได้อยู่ในประเทศไทยแต่คือ World Bank การสร้างถนนที่ World Bank Finance ให้เงินนั้นส่วนใหญ่ก็มีการประเมินว่าให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากหรือน้อยอย่างไร บางครั้งก็เปรียบเทียบกับรถไฟเปรียบเทียบกับแ่งเศรษฐกิจด้วย ก็พบว่าถนนมีข้อดีหลาย ๆ อย่าง แล้วก็มีการสร้าง ที่จอมพลสฤษดิ์และผู้นำประเทศคนอื่น ๆ ตัดสินใจทำอันนั้น โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ได้อยู่ที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่ต้องการปราบคอมมิวนิสต์ ทางรถไฟเกิดขึ้นมาสมัย ร.5 ถ้าตัดลูกคิดตามเศรษฐกิจจะไม่คุ้ม แต่ทำเพื่อที่รัฐบาลกลางของพระเจ้าอยู่หัวสามารถไปครอบคลุมมีอำนาจเหนือหัวเมืองชนบทได้ครบถ้วน อันนั้นเป็นปัจจัย

หลักในการปกครอง เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเป้าหมายของแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นของ **World Bank** ก็ดี ของรัฐบาลก็ดี ของชาวบ้านก็ดี มันเป็นเป้าหมายต่างคนต่างมองกันไม่แล่น ต่างคนต่างต้องการ เพราะฉะนั้นการสร้างถนนนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองที่สำคัญที่สุดที่ไม่มีข้อถกเถียงเลย พวกเรานักวิชาการมาดูแล เรื่องมันเกิดขึ้นไปแล้ว แต่ว่าจะไปทุบถนนที่ถ้าไม่มีใครคิดที่จะทำ อันนี้เป็นตัวอย่างที่ทำให้คิดว่าเราชอบติดอยู่กับความคิดว่า มันมีเหตุการณ์ใหญ่เกิดขึ้นมันต้องมีคนจำนวนที่ซึกันได้ว่าคนเหล่านั้นรับผิดชอบ อันนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น ณ จุด ๆ หนึ่ง

ถึง ๆ ที่อยู่ใน... พอดีเรื่องรถไฟเร็ว ความต้องการงานนั้น จริงอยู่ผลเสียทางเศรษฐกิจคือต้นทุนต่ำ คิดตามกลไกตลาดมันจะแพงกว่ารถไฟ แต่ว่าความคล่องตัวของรถยนต์... รถที่ชาวบ้านจะสามารถควบคุมตัวเองได้ว่าจะส่งข้าวเมื่อไร อะไอย่างไร รถยนต์นั้นคิดว่าเยอะ ถ้าไม่เอาข้าวมาชนที่ขอนแก่น และขึ้นรถไฟที่ขอนแก่น นอกจากนั้นอีกอย่างคนถ่ายแล้ว ที่สำคัญที่สุดคือเรื่องของ ว.ส.พ.

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผ.ดร.ปฐิ เอียวกศรีวงศ์ :

การเปลี่ยนแปลงในอนาคตทางวัฒนธรรมและสังคม ที่
สำคัญ ๆ มี 6 ประการ คือ

1. การรวมการเพิ่มมากขึ้นจำนวนของเกษตรกรลดน้อยลง
สิ่งที่เกิดขึ้นในทางวัฒนธรรม คือชนชั้นกลางและกรรมกรจะเป็นผู้บริโภคของ
ตลาดไม่ว่าจะเป็นทีวี หนังสือพิมพ์ วัสดุ ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดประเพณี
มาก่อน จริง ๆ แล้วในโลกสมัยปัจจุบันนี้ไม่ค่อยได้ให้ทางเลือกในทาง
วัฒนธรรมมากนักคือดูตัวอย่างจากศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย
เราไม่ค่อยได้เปิดช่องให้แกทางเลือกในการแสดงออกทางศิลปะที่เป็นกระแส
หลักหรือกระแสด้าน อย่างเพียงพอสักเท่าไรนักจะเห็นว่าละครคนหน้า
ขาวใช้เวลาเป็น 10 ปี จากสนามหลวงกว่าจะได้เล่นบทเวทีที่ใหญ่ขึ้นมาหน่อย
แต่ก็ยังไม่ใหญ่เท่าใดนัก เพราะฉะนั้นโอกาสของศิลปะ หรือวัฒนธรรม
กระแสด้านจะเกิดขึ้นในสังคมที่ถูกครอบงำด้วยคนชั้นกลาง (กรรมกร) ผมคิด

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ว่ามันไม่เกิดขึ้นง่ายนักการแสดงที่มันไม่เป็นไปตามกระแสหลักไม่มีโอกาสจะมีชีวิตอยู่ง่ายนัก ต้องใช้เวลาต่อสู้ ทุ่มเทใจเต็มที่ นี่ คือกระแสมวลชน คือคุณไปกู้เงินมาทำหนังไทยดีกว่าคุณจะไปเล่นละครหน้าตาเมื่อ 10 กว่าปีมาแล้ว

2. กลไกทางสังคมซึ่งเคยมีความสัมพันธ์กันโดยประเพณี มันจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นกลุ่มทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงพันธะสัญญา มีข้อตกลงกันที่เข้าใจกันอย่างน้อยที่สุดทั้ง 2 ฝ่าย ว่าใครจะต้องทำอะไร ความสัมพันธ์เชิงพันธะสัญญาดังอยู่ได้ต้องมีเครื่องมือที่สำคัญอันหนึ่งคือกฎหมาย และกลไกของกฎหมายด้วย ทั้ง 2 อย่างนี้จะไม่พัฒนาทันแซ่ดของอ.เจิมศักดิ์ คือทั้งกฎหมายและกลไกของกฎหมาย มันไม่เข้ามาช่วยทำให้ความสัมพันธ์เชิงพันธะสัญญาเป็นไปอย่างราบรื่นเท่ากับประเพณีซึ่งจะต้องค่อย ๆ หายไป ด้วยสาเหตุหลายอย่างด้วยกัน ฉะนั้นสังคมไทยแทนที่จะมีความสัมพันธ์เชิงพันธะสัญญาที่มั่นคงมากขึ้น มันจะต้องปรับระบบอุปถัมภ์ เข้ามาใช้แทนกฎหมายและกลไกกฎหมายในทุกระดับด้วย ระบบอุปถัมภ์ที่จะถูกปรับมาใช้ จะเป็นระบบอุปถัมภ์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (ระบบอุปถัมภ์คือการแลกเปลี่ยนเหมือนกับสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบัน) แต่จะเป็นระบบอุปถัมภ์ที่ค่อนข้างน่าเกลียด มีการเอารัดเอาเปรียบกันมากขึ้นไปอีกกว่าที่เคยเป็นมาด้วยซ้ำเพราะว่าพันธะของมูลนายหรือของผู้อุปถัมภ์ที่เคยถูกเสริมสร้างให้มีพลังด้วยอุดมการณ์ที่ถูกทำให้งามขึ้นด้วยความเชื่อว่ามีภาระรับผิดชอบต่อบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อนายเน้นในเรื่องของความภักดี แต่ต่อไปจะเป็นสัญญาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แบบยืหนื่อยันแหมกกันมากขึ้น สมัยก่อนมีพันธะหลาย ๆ เรื่องพร้อม ๆ กันพระเจ้าตากสินเมื่อตอนท่านถูกประหารชีวิตนั้น มีหลักฐานบอกว่ามีขุนนางบอกขอตายด้วยอีก 90 คน มันก็ทำให้เลือดนองมากขึ้น แต่เมื่อตอนที่เสียใจถูกยิง ก็ปรากฏว่าลูกน้องไม่ได้ตามเสียชีวิตไปอีก 90 คน แต่ก็ย้ายไปอยู่อีกสำนักอื่นแทนคือความสำคัญมันจะไม่เหมือนเดิม อาจจะดีกว่าก็ได้อย่างน้อยก็ทำให้เลือดหยดน้อยลง ถ้ามองแง่นั้น ใช้คำว่างามแทนที่ใช้คำว่าดี

3. ความสัมพันธ์ของคนเป็นเชิงปัจเจกบุคคลมากขึ้น ไม่ใช่ของกลุ่มไม่ใช่สมาชิกของกลุ่ม แต่สัมพันธ์กันในฐานะ อ.เจิมศักดิ์ กับ อ.นิธิ ไม่ใช่ว่า อ.เจิมศักดิ์มาจากธรรมศาสตร์ อ.นิธิจากเชียงใหม่ มนุษย์

ต่อมนุษย์สัมพันธ์กันในฐานะคนที่เท่าเทียมกันด้วย (อย่างน้อยที่สุดโดยหลักการ) ความสัมพันธ์ของปัจเจกกับบุคคลที่เท่าเทียมกัน ไม่มีรากฐานในวัฒนธรรม ไทยมาก่อนเลยแต่หันมาใช้ในวัฒนธรรมความสัมพันธ์กันในฐานะปัจเจกบุคคลที่เท่าเทียมกัน ฉะนั้นเราต้องยึดแบบแผนความสัมพันธ์จากผู้อื่นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือฝรั่ง ตัวอย่างง่าย ๆ ในเรื่องการยาตราเราไม่มีมารยาทของความสัมพันธ์ ในการยาตราไทยจะสัมพันธ์กับคนอยู่ต้องเท่าเทียมกัน ต้องไปยืมมารยาทฝรั่งมา ซึ่งเป็นเหตุผลที่ดีไทยต้องเป็นฝรั่ง เพราะไม่งั้นไม่มีมารยาทจะติดต่อกันได้

4. ความสัมพันธ์ของคนในสังคมภายนอกหน้า จะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์ คือความสัมพันธ์เพื่อการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น ถ้าพูดแบบฝรั่งอาจจะเรียกกันว่า Rational ขึ้นก็ได้ ความสัมพันธ์ของเรามันวัดได้มากขึ้น และจะวัดกันได้อย่างไร วัดได้ด้วยมูลค่า ใช้มูลค่าเป็นเครื่องวัดการแลกเปลี่ยนว่ามันคุ้มไม่คุ้มไม่คุ้มเราทำอะไรอย่างเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์ไปหมด แม้แต่สิ่งที่ไม่น่าจะมองเช่น ศาสนา เป็นต้น หลวงพ่อองค์หนึ่งที่มีคนนับถือมากและท่านให้คาถาแก่ลูกศิษย์ท่านทุกคนเหมือนกันหมด คือท่านบอกให้ท่องว่าขอให้อวย และคนที่ท่องตามภาษาบาลีก็ไม่ต้องท่องไม่ต้องจำเลยใช้ภาษาไทยว่า"ขอให้อวย" ทุกครั้งที่กราบพระเสร็จขอให้อวย เป็นต้น

5. การกระจายของข่าวสารข้อมูลจะไม่เท่าเทียมกัน คนชั้นกลางจะมีอำนาจสูงสุดในการรับข่าวสารข้อมูลและในการกระจายข่าวสารข้อมูลจะมีการครอบงำของคนชั้นนี้เหนือการไหลไปไหลมาของข่าวสารข้อมูลสูงมาก ๆ เลย เรื่องละครคนหน้าขาวซึ่งฝรั่ง ก็คือการกระจายด้วยการไหลของข่าวสารข้อมูลอย่างศิลปะ คือการไหลของข่าวสารข้อมูลชนิดหนึ่งนั่นเอง มันก็จะถูกครอบงำโดยตลาดผู้ซื้อสูงมากซึ่งเป็นคนชั้นกลาง แล้วเราไม่ค่อยได้สร้างกลไกที่จะให้กลุ่มอื่น ๆ ได้มีโอกาสเข้ามาแข่งในการผลิตให้ข้อมูลไหลไปไหลมาบ้างอย่างเพียงพอ

6. พื้นฐานความคิด

6.1 คนจะมอง (มีโลกทัศน์) อะไรในโลกนี้ค่อนข้างมาก การอุปถัมภ์พ่อแม่เป็นคำสอนที่มีมาแต่โบราณแต่อุปถัมภ์ทำไมและมันดีอย่างไรเราตอบได้หลายอย่างจะได้ไปสวรรค์จะได้อะไรก็แล้วแต่พ่อแม่เป็นสุข แต่มัน

มีคำอธิบายที่มันเป็นลักษณะเชิงที่เรียกกันว่า **Rational** ที่ว่า แล้วก็ค่อนข้างจะเบนมาสู่โลกนี้มากขึ้น

6.2 มีความจำเป็นในวิถีการผลิตของโลกสมัยใหม่ที่จะทำให้เราต้องให้การศึกษาคนโดยการมองโลกแยกส่วน เพราะฉะนั้นการมองโลกข้างนอกโดยแยกเป็นส่วน ๆ นี้จะยังมีพลังมากขึ้นในสังคมข้างหน้า เมื่อไรที่เรามองโลกแยกส่วนเราจะมอบอำนาจให้แก่คนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอำนาจของมนุษย์ในแต่ละบุคคลกลับจะลดลงเพราะว่าเราตัดสินใจอะไรเองไม่ได้ เพราะเราต้องมีผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจแทน ทุกวันนี้ที่เขาสอนนายอน เขาบอกว่าที่เราเคยนอนกันมานาน ไม่เป็นสุข มันมีการศึกษาการนอนที่ทำให้เป็นสุขว่าการนอนก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่จะทำให้เรานอนเป็นสุขอีก

6.3 มีความหลากหลายของความคิด มันมีโฉมหน้าของความหลากหลายของความคิดมากขึ้นแต่จริง ๆ ไม่ค่อยเป็นใจว่ามันหลากหลายจริงหรือเปล่า จริง ๆ แล้วสงสัยว่าความหลากหลายจำนวนไม่น้อยที่จริงมันมาจากกระบวนการค้นอันเดียวกัน

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.เจียมศักดิ์ ปืปกอง :

พอสรุปพัฒนาบอกว่า อนาคตคมนาคมสะดวก ระบบอุปถัมภ์จะมากขึ้น อ.นิธิบอกว่ารูปแบบ ของระบบอุปถัมภ์จะเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกฎหมายจะเข้ามาไม่ทัน ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงพันธมิตรสัญญา มากขึ้น ความสัมพันธ์เชิงประเพณีลดลง เมื่อเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบ อุปถัมภ์จะปรับตัวเข้ามารองรับสังคมแบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ขาดเรื่อง คุณธรรม อุดมการณ์ ภาพลักษณ์ อ.คิน บอกว่า เฟลโอ ๆ อาจฆ่ากันมากขึ้น

ศ.ดร.อัมบาร์ สยามวาลา :

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์อาจจะยังมีอยู่อาจจะมากขึ้น แต่ เปลี่ยนลักษณะที่มีความจำเป็นเฉพาะเจาะจงมากขึ้น มีการยื่นหมูยื่นแมวกันมากขึ้น

คนในชนบทมองนายทุน ถ้ามองนามธรรม จะมองว่า
นายทุนเป็นคนเลว ตัวอย่างในหนึ่งไทย จะมองนายทุนเป็นคนเลว
แต่ถ้าถามว่านายทุนคนที่กำลังใหญ่หรือคนที่ชาวชนบทกำลังมีความ
สัมพันธ์ด้วยเป็นอย่างดีใช่ ชาวชนบทไทยไหนจะบอกว่าเป็นคนดี

แต่เราไม่เคยเจอจะถูกจ้างที่บอกว่านายจ้างของตนเป็น
คนดีอาจจะเป็นไปได้ว่านายจ้างบางคนที่ปกครองโรงงานเสมือนหนึ่งเป็นเจ้าของ
ใช้อำนาจต่าง ๆ แต่ก็มีเครื่องจักรที่ทำให้คนงานผลิตสินค้าตามที่นายจ้างต้อง
การได้ ความสัมพันธ์แบบนายจ้างกับลูกจ้างในโรงงานแบบนี้จะมีมากขึ้นเรื่อย
ๆ อันนี้คือรากฐานของสังคมมวลชน กฎหมายจะค่อย ๆ ตามทัน แต่จะยาว
นานเกินไป

ศ.ดร.ปฐิ เอียวศรีวงศ์

กรณีของญี่ปุ่นทำไมสามารถรักษาระบบอุปถัมภ์ที่ถูกแปรรูป
แล้วในความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในโรงงานได้

พจนา สุวักย์ คุณกิตติ :

ความจริงความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างที่ญี่ปุ่น
กำลังเปลี่ยนแปลงไปในเรื่องการถือครองกัน เกิดสังคมการแข่งขันกันขึ้นมาในหมู่
บ้าน ให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้ว่าจะมีหนี้สิน ไม่สามารถพึ่งพาตัว
เองได้ การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดไม่ได้เปลี่ยนแปลงในรูปของขบวนการ แต่มีการ
เปลี่ยนแปลงทีละอย่าง

ศ.บพ.ประเวศ วะสี :

ถ้าดูระบบร่างกายเป็นระบบที่ยั่งยืนมากที่สุดในธรรมชาติ
ระบบของมนุษย์ไม่มีทางเดียว กลไกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำตาล จะต้องมี
ระบบที่รักษาดุลย์ของน้ำตาล ระบบที่ทำให้เกิดน้ำตาล ระบบที่ทำให้หน้า

ตาลลดลง มันจะมีหลายทาง ถ้าทางไหนติดมันจะใช้ทางอื่น ถ้ามีทางเดียว มันจะตาย

ในสังคมไทยใช้ทางไปทางเดียว เช่น ระบบราชการหรือการพัฒนาแต่ด้านเศรษฐกิจด้านสังคมของนักวิทยาศาสตร์ใช้ของ เซอร์ไมโครนามิคส์ บอกว่า ตัวพลังงานมันมีความโน้มเอียงที่จะวิ่งจากความเป็นระเบียบไปสู่ความไม่เป็นระเบียบ มนุษย์มีเรื่องต่าง ๆ ทั้งศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองถ้าเอาระบบเศรษฐกิจระบบเดียวเชื่อมโยงกันไปทั่วโลก ก็เกิดความเครียด เกิดความไม่เป็นระเบียบต่าง ๆ เพราะสังคมมันขยับเคลื่อนได้ มันก็เกิดอุบัติเหตุ เกิดโน่นเกิดนี่สารพัดอย่าง มนุษย์มีสิ่งที่เรียกว่ากลไก สิ่งที่เป็นนามธรรมเกิดขึ้นได้

ประวัติศาสตร์การเกิดศาสนาอิสลาม ชาวอาหรับตอนนั้น เสพสุรา เล่นการพนัน ชลุมมั่วกันไปหมดก็เกิดพระโมฮัมหมัดมาเปลี่ยนแปลงมีพลังเกิดขึ้นเยอะสามารถต้านทานความเสื่อมของตะวันตก มนุษย์อาจจะเกิดศาสนา จิตใจ วัฒนธรรม มนุษยนิยม การช่วยเหลือกันในชุมชน

รศ.ดร.บ.ร.จ.อภิสิทธิ์ รพีพัฒน์ :

ถ้าหากว่าพันธะสัญญาจะถูกระงับอุปถัมภ์เป็นเครื่องตอบแทนก็มีผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ถ้าไม่อิงคุณธรรม แต่อิงผลประโยชน์เป็นหลัก เมื่อเกิดการขัดแย้งผลประโยชน์กันก็ต้องมีการบังคับกัน เพราะว่ากฎหมายหรือหน้าที่กำหนดให้ทำ กฎหมายบอกพร่องไม่ทำตามกฎหมาย ก็ต้องใช้อำนาจไปลงโทษเปิดหรืออย่างอื่น แนวโน้มจะเป็นแบบนี้

สมัยก่อนที่ปากช่องชาวบ้านปลูกข้าวโพด พวกที่เป็นนายทุนหรือผู้อุปถัมภ์เมื่อก่อนไม่ได้ใช้ปืนต่อมาเขาใช้ลูกน้อง ถ้าเกิดมีการเบียดหรือส่งของให้เขาไม่ได้ ชาวบ้านหนีเลยไม่จั้นเขาจะยิงเอา ถ้าหากการพัฒนาทางด้านกฎหมายหรือผู้รักษากฎหมายไม่ได้พัฒนาขึ้นทันเหตุการณ์ในปัจจุบันและอนาคต มันก็เกิดช่องว่างที่ทำให้ระบบอุปถัมภ์ที่ดำเนินอยู่เป็นพันธะสัญญาแล้วก็ผลประโยชน์สูงขึ้น ก็ต้องเกิดความขัดแย้งแรงขึ้น อ.เสนาะ อุณากรุล เคย

ถามว่าเมืองไทยจะเป็นอย่างนั้นหรือเปล่าท่านบอกว่าคงไม่เป็นหรอกนะ เพราะไทยเป็นชาติมีวัฒนธรรม เป็นคนไทยที่รู้มานานเจ้าพ่อคงจะไม่เยอะแยะไปหมด

ศ.ดร.ปิติ เอียวศรีวงศ์ :

เจ้าพ่อ แปลว่าอะไร เจ้าพ่อไม่ใช่สิ่งตายด้าน มันพัฒนาตัวมันเองได้ด้วย การได้อำนาจมีปัญหา แต่ไม่จำเป็นต้องยั้ง เจ้าพ่อประเภทยั้งทิ้งน่าจะถอยไปอยู่ในมุมมืดมากขึ้น เช่น ไปเสกเสกหรือไสยาเสก แต่มันจะมีเจ้าพ่ออีกชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้เครื่องมือของรัฐหรือกฎหมายเป็นประโยชน์แทน เช่น คนที่เคยเป็นรัฐมนตรีมาก่อน และกลายเป็นฝ่ายค้าน อาจจะยั้งทั้งผู้ว่าราชการเมืองโดยใช้ด้วยปืน ยิ่งโดยวิธีเมื่อมาเป็นรัฐบาลจะไม่มอบงานให้อีกต่อไป หรือย้ายไปที่ไกล ๆ ทุกกันดาร แต่ถ้าเผื่อผู้ว่าฯ เป็นฝ่ายรัฐมนตรีจะได้รับการสนับสนุนให้ใหญ่โตขึ้นทันตาประจักษ์แก่ข้าราชการมหาดไทยทั้งหลายให้ระยัดต่อรัฐมนตรีระบบอุปถัมภ์ในลักษณะที่เรียกว่าเจ้าพ่อจะพัฒนาไปในรูปนี้ ภาพที่ยิ่งกันสนั่นหวั่นไหวไม่เป็นไร ตราบเท่าที่เราไม่เข้าไปในตรอกมืด ๆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การนิเทศน์อำนาจ กับการกระจายอำนาจ

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจอุปเปรตพุดกักรักแล้วลูกก็อยู่ข้างในแล้วกรอ
อันนี้คือตัวไข่ เปลือกไข่มันจะอยู่อยู่ ถึงวันหนึ่งเปลือกไข่มันก็ต้องถูกเจาะ มัน
คงจะต้องแตกออกมาเปลือกไข่ที่ยกตัวอย่างหมายความว่าอะไร เทียบกับสังคม
ไทย อ.ประเทศ บอกว่าคงจะต้องทะลุกรอบที่มันจะต้องออกไป หมายถึง
อำนาจที่มันคงจะต้องกระจายจากส่วนกลาง กระจายความรับผิดชอบ แทน
ที่จะให้อยู่ที่ส่วนกลางมีอะไรก็อยู่ที่ส่วนกลาง มีคนกำหนดนโยบาย มันคงต้อง
กระจายออกไปแล้ว ทางออกของ อ.ประเทศ คือการกระจายอำนาจความ
รับผิดชอบให้ท้องถิ่นต่าง ๆ ให้กลุ่มคนต่าง ๆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศ.ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ :

อยากให้ระวังและพัฒนา มหาวิทยาลัยไทยเปรียบเทียบกับเปลือกไข่ เปลือกไข่มันแข็งมันยึดไม่ได้ ความจริงเปลือกไข่ ในสังคมมันเป็นเปลือกอ่อนมันยังยึดได้อีก ตรงนั้นเวลา มันควรจะแตกแล้วยังไม่แตก มันอาจจะยึดไปอีกก็ได้

ศ.ดร.อัมมาร์ สยามวาลา :

ถ้าผมในแง่ว่าอำนาจจะเป็นอย่างไร ระหว่างการรวมศูนย์กับการกระจายอำนาจ ถ้าผมมองทางเล็ดเส้นนิดหน่อยก็อยากจะบอกว่า ลักษณะของสังคมไทยมวลชนมันจะยิ่งรวบอำนาจมากขึ้น แนวโน้มจะเป็นอย่างนั้น ถ้าถามว่าอยากให้เป็นอย่างไร และทางเป็นอย่างไร ชว่งนี้จะต้องตื่นรู้เต็มทีที่จะทำให้มีการกระจายอำนาจให้มากที่สุด จังหวัดก. อาจจะก้าวหน้าและก็บอกว่าข้าพเจ้าจะดำเนินการอย่างนี้ก็ล้วยไปทางนี้ จังหวัด ก.ทำได้จังหวัด ข. จะทำได้ตามบ้าง หรือจังหวัด ก.ทำไปแล้ว เจ้ ! จังหวัด ข.ก็จะได้ไม่ช่วย เตี่ยวนี้เราทำการทดลองที่ละทั้งประเทศและมันก็มีปัญหา พอมีปัญหามันก็เจ้งทั้งประเทศ

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

เรื่องปล้นชาติที่สดุดีอย่างเสียงแทบทุกพรรค เรื่องการกระจายอำนาจกระจายความรับผิดชอบ แต่พอเข้าไปแล้วใกล้มหาดไทยเห็นหายไปเลย ไม่รู้เป็นอะไร จะเห็นด้วยไหม

าพณา สุวิทย์ คุณกิตติ :

จริง ๆ แล้วเรื่องการกระจายอำนาจเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะปัญหาทุกวันนี้ที่ อ.อัมมาร์ พูดถูก คือเรามีนโยบายเดียวที่ใช้กับประชาชนทั้ง

ประเทศซึ่งสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน สภาพสังคมวิถีชีวิตแตกต่างกัน วัฒนธรรมแตกต่างกัน ในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน แต่นโยบายที่ออกมาเป็นนโยบายเดียว ออกมาแล้วใช้เหมือนกันก็ผิดทั้งประเทศทำไม่ได้ก็ไม่กล้ารายงานขึ้นมาว่าทำไมไม่ได้เลย เพราะว่าถ้ารายงานกล่าขึ้นมาแสดงว่าไม่มีคุณภาพ ปัญหาตรงจุดนั้นแท้จริง แก้ไม่ได้ แก้ได้แต่ปากกาอันกระดาก เพื่อให้มีทางเลือกมากขึ้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหานั้นสอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาให้คนที่รู้เข้าใจปัญหาได้มาแก้ปัญหานั้นเองคือการกระจายอำนาจออกไปให้คนท้องถิ่นนั้นบริหารของเขาเองในส่วนนี้เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การกระจายอำนาจจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างเรื่องภาษี การบริหารงานหลาย ๆ อย่างต้องทำไปพร้อมกัน ซึ่งในขณะนั้นจะทำที่เร็วที่สุด คือการให้อำนาจนายกเทศมนตรีผู้ว่าฯ ที่ไปคุมเทศบาล นายอำเภอยังคุมสุขาภิบาลอยู่ ทั้ง ๆ ที่สุขาภิบาลนั้นเราพยายามออกกฎหมายบอกว่า ให้กรรมการที่มาจากการเลือกตั้งเป็นประธาน ไม่ใช่นายอำเภอ ซึ่งข้อแม้ และบางแห่งก็ไม่เมกันไป นายอำเภอก็ยังคุมเหมือนเดิม การกระจายอำนาจออกไปสู่สภาตำบลซึ่งที่จริงแล้วเราก็พยายามผลักดันกัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดำเนินการเรื่องก็เลียบหายไปจนทุกวันนี้

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

จะมีองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีการเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน นอกเหนือจากกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน กำนันเป็นประธานสภาตำบล ตัวเลขฯ สภาตำบลมหาดไทยไม่ยอมปล่อยอยู่คนเดียวให้เป็นข้าราชการ แต่เป็นข้าราชการหน่วยไหนก็ได้ที่กรรมการสภาตำบลเลือก ทำไมต้องเป็นราชการก็ยิ่งคิดว่า ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจอะไรต่ออะไรบางอย่างก็ยังจำเป็นต้องถามว่าสิ่งพวกนี้ต้องเปลี่ยนแปลงอีกหรือเปล่า

พจนา สุวิทย์ คุณกิตติ :

ขอให้เสนอเข้าไปสู่สภาแล้วสภาจะจัดการเอง เพราะว่า

เข้าสภาแล้วสามารถแปรญัตติได้ เพียงแต่ตอนนี้นำเข้าอาจจะตกลงหลักการ
กว้าง ๆ แล้วส่งสภาไปเลย ให้สภาไปพิจารณาด้วยกัน การบริหารงาน บริหารงบประมาณ
ซึ่งยังต้องอาศัยจากส่วนกลางทางมหาดไทยก็ยังคงจะคุมอยู่การที่
จะต้องให้อำนาจเกี่ยวกับการบริหารส่วนท้องถิ่นจริง ๆ โครงสร้างเรื่องการจัด
เก็บรายได้ คือภาษี จะคงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และองค์ประกอบอีก
หลายอย่างที่จะต้องเอามาประกอบการพิจารณาด้วย

ศ.บพ.ประเวศ วะสี

สภาตำบลไม่พอ สภาตำบลใหญ่ไปตรงนี้ชัดเจนแล้วทำ
ไม่ต้องไปกำหนดรูปแบบเดียวกัน คุณต้องทำอย่างนั้น ขณะที่ในธุรกิจเรา
อำนวยความสะดวกทุกอย่าง หรือใหญ่ก็ได้ ก็จัดให้
เรื่องของประชาชนก็ควรจะเป็นเช่นเดียวกัน ถ้าประชาชนรวมตัวกัน
มาอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ทำกิจกรรมอะไรมาขอจดทะเบียนก็จัดให้เขาเป็น
นิติบุคคลเขาจะได้ทำนิติกรรมได้ อันนี้ควรจะเลิกขนาดหมู่บ้านหรือเล็ก
กว่าหมู่บ้านหรือเป็นกลุ่มกิจกรรมแล้วให้มันหลากหลาย อย่าไปกำหนดเป็นรูป
แบบเดียวถ้าเราไปกำหนดรูปแบบ จากคนอื่นกำหนดเข้าไปแต่เป็นรูปแบบที่
ประชาชนไม่ได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมจริง ๆ มันก็เป็นเพียงหน่วยบริหารหน่วย
หนึ่งแต่มันจะไม่ Work ประชาชนจะไม่ดีขึ้นแล้วจะติดกันไปอยู่อย่างนั้น 5 ปี
10 ปี ประชาชนไม่ดีขึ้น ถ้าเข้าใจตรงนี้สักนิดหนึ่ง ซึ่งมันง่ายมากออกกฎหมาย
มาฉบับหนึ่ง กฎหมายองค์กรชุมชนและให้ประชาชนเลือกของเขาเองเขาร่วมกัน
ทำอะไรแล้วมาขอจดทะเบียนก็จัดให้เขาเหมือนกับจดทะเบียนกับการค้า และให้เขา
ทำนิติกรรมได้ เขาดูแลที่ดิน ปลูกไม้ แหล่งน้ำ กู้เงินทำอะไรดำเนินการของเขา
เองเหมือนสถาบันของธุรกิจ อันนั้นก็เป็สถาบันของชุมชนที่จะทำอะไรต่าง ๆ

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

ถ้าทำอย่างอาจารย์ว่าจะปกครองยากไหม

ศ.บพ.ประเวศ วะสี :

เราก็ต้องไปปกครองเขาที่เขาปกครองตัวเอง

ศ.ดร.อัมมาร์ สยามวาลา :

แต่คำถามใหญ่เกี่ยวกับองค์กรที่จะเป็นองค์กรสาธารณะ คือ ที่มาของรายได้ ที่เขาของรายได้ขององค์กรสาธารณะในระดับในที่สุดแล้วมันไปอิงกับเรื่องการเก็บภาษีและอำนาจในการเก็บภาษีหรือไม่ ตามหลักการที่ว่าประเทศไทยเป็นประเทศอยู่ที่ยึดอำนาจในการเก็บภาษีอยู่ที่รัฐบาลแต่ฝ่ายเดียวเมื่อมันเป็นอย่างนั้น เราจะสนใจว่าอำนาจการเก็บภาษีนั่นเราจะรวบรัดหรือว่าจะกระจายลงไปยังล่างในลักษณะอย่างไร ซึ่งอันนั้นจะต้องมาจากข้างบนลงต้อง **Top Down** เพราะว่าอำนาจขณะนี้มันอยู่ที่ **Top**

ดร.มงคล ตาบธานี :

กรณีอย่างนี้ อันที่จริงแล้วเราพูดถึงองค์กรชุมชนต่าง ๆ จัดทะเบียนองค์กรชุมชน ดังนั้นคงไม่พอให้มีการประชุมกลุ่มเรื่องการบริหารจัดการน้ำโดยองค์กรชุมชนที่พื้นที่นั้น ๆ ในที่สุดมาเจอคำถามใหญ่ว่าเดี๋ยวนี้ป่าในภาคอีสานมันไม่ใช่ว่ามันเป็นต่อ หรือเป็นที่ล้งหมด ถ้าจะฟื้นตรงนั้นทรัพยากรโดยเฉพาะเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าองค์กรชุมชนเป็นอิสระทำโน่นทำนี่ด้วยตัวเองโดยที่ไม่ได้เอาเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง มันทำไม่ไหว ทำไม่ได้ไม่ว่าเอกชนคนไหนที่ใจบุญ ก็คงจะไม่มีทางจะช่วยให้ ถ้าไม่ขอเงินงบประมาณแผ่นดินเข้ามาทำ นี่ก็หมายความว่าระดับที่สูงขึ้นจะต้องมีตัวองค์กรใหญ่รองรับคือระดับตำบลจะต้องทำให้ได้ไม่เช่นนั้นแล้วเรื่องใหญ่ ๆ ของสังคมคงจะแก้ไม่ได้ เนื่องจากมันใช้เวลามากเหลือเกิน

ศ.บพ.ประเวศ วะสี :

ไม่เห็นด้วย อันนี้ไม่ไปทบทวนองค์ความรู้สากลซึ่งเขาศึกษา
 มาทั่วโลกจากการวิจัยจนเป็นความรู้สากลที่พิสูจน์มาแล้ว ศึกษาจากทั้ง
 อัฟริกา ลาตินอเมริกา เอเชีย ฯลฯ มีการรวบรวมว่าอะไรเป็นหัวใจ
 ของความยั่งยืนของชนบท คือต้องมีการชุมชนกับตัวกระบวนการเรียนรู้
 ของประชาชน แล้วทั้งในสลัมในชนบทเหมือนกันทั้งนั้น ถ้าไม่มีตรงนี้ไม่มีวัน
 สำเร็จมีแต่คนอื่นเข้าไถ่ เพราะฉะนั้นมันเป็นตัวสถาบันของประชาชน เป็น
 องค์การจัดการของประชาชนในสลัม (เปิดหัววัดของลม) เขามีองค์กรขึ้นมี
 กระบวนการเรียนรู้ในกระบวนการที่ดีโดยรวดเร็ว อันนี้มันพิสูจน์กันเป็น
 Fact ทุกหนทุกแห่ง จนสรุปหมดแล้วเรื่องของชนบทมันมีองค์กรประกอบอยู่ 8
 องค์ แต่มันมี **by-crucial Development** อยู่ตรงนี้ ถ้าทำตรงอื่นแต่
 ไม่ทำตรงนี้ไม่มีวันสำเร็จเช่นทำ **Infrastructure** แต่ชาวบ้านไม่มีองค์กร
 ไม่มีกระบวนการเรียนรู้ทำเท่าไรก็ไม่สำเร็จ ชาวบ้านก็ไม่ดีขึ้น ตรงนี้ถ้าเรา
 มีองค์กรอย่างนี้แล้วแล้วก็ให้เขาทำนิติกรรมได้ ต้องให้เขาจัดการเรื่องทรัพยากร
 ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ให้เขาเข้าถึงได้เหมือนกับที่ให้อุรกิจเช่า ไร่ละ 10 บาท
 พอเขามีองค์กรขึ้นให้เขาเช่า พอเขามีที่ดินเขารู้ เขามั่นใจว่าเขาทำอะไรได้
 ในที่นี้เป็นระยะยาวเขาจะปลูกป่า ป่าจะเกิดขึ้นเต็มประเทศไปหมดแล้วให้เขาได้
 รับประโยชน์จากป่า และเขาดูแลป่าด้วย เศรษฐกิจเขาจะดีขึ้น
 เงินจากข้างนอกหรือไม่มี ตรงนี้เศรษฐกิจเขาจะดีขึ้น ในกระบวนการบริหาร
 ประเทศ ถ้าเผื่อว่าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว งานนั้นไม่มีวัน
 ประสบความสำเร็จได้ การจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือว่าการบริหารงาน หรือการ
 กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องอยู่เหนือระดับตำบลเพียงอย่างเดียว
 จะลงไปถึงระดับหมู่บ้านที่ให้อำนาจกับองค์กรของหมู่บ้าน นิติบุคคลสามารถ
 ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ซึ่งในต่างประเทศเขาทำกันทั้งนั้น เมืองเล็ก ๆ
 ไม่ก็ครอบครัวเขาก็ยังรวมตัวกันเป็นองค์กรบริหารกันเอง ในส่วนที่เขาสามารถ
 ดำเนินการได้ แต่อำนาจในการจัดเก็บรายได้ที่อาจารย์ว่า กระจายอำนาจจาก
 ข้างบนลงไปมันทำได้อยู่แล้ว เพราะเดี๋ยวนี้เราจัดเก็บรายได้ภาษีเข้ากรุงเทพฯ
 แล้วกระจายออกมาอีกในส่วนนี้ บางทีไม่มีความจำเป็นมากขั้นด้วยจัดเก็บไป

แล้วแทนที่จะกลับมาในอัตราส่วนที่จัดเก็บได้ กลับกลายเป็นว่าส่วนใหญ่ถูกดึง
ไว้ไปทำอย่างอื่นส่วนที่จัดส่งคืนมาให้ ทำให้คนในชนบทเกิดความเสียเปรียบ
ด้วยซ้ำไป ท้องถิ่นบางแห่งก็เกิดความไม่เสียเปรียบด้วย

าพณา สุวิทย์ คุณกิตติ :

จริง ๆ แล้วมีหลายเรื่องที่รัฐบาลพยายามที่จะทำ แต่
ในขณะนี้มีปัญหาติดขัดอยู่ที่ (1) มีนโยบายในระดับกระทรวงไม่กล้าที่จะ
จะตัดสินใจ (2) กล้าตัดสินใจแต่ไม่ได้รับสนองนโยบายจากฝ่ายปฏิบัติ
อุปสรรคตรงนี้มีมันมีอยู่ตลอดเวลา นโยบายออกไปด้านปฏิบัติ หรือข้าราชการ
การเขาไม่รับนโยบายเขาไปดำเนินการแล้วมันทำไม่ได้ในส่วนนี้

สส.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง :

กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ขึ้นไปเป็นรัฐบาลกำหนดอะไรได้จริงหรือ
เปล่า แสดงว่ามันไม่ได้ใช้ไหม

าพณา สุวิทย์ คุณกิตติ :

ก็ได้บ้างไม่ได้บ้างแต่ก็จะสอดคล้องกับคนกลุ่มใหญ่หรือ
เปล่า

บุญส่ง ทบวณพันธ์ :

ชาวบ้านที่เคยประสบมามีอยู่ 3 ระดับ (1) ชาวบ้านที่ไม่รู้
อิโหนอิเหนเวลามองรัฐบาล หรือคนที่มีอำนาจวาสนา หรือมองนายทุนจะ
มองว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ผู้ผิดผู้เป็นผู้ที่มีอำนาจ เป็นผู้ทำอะไรแล้วชาวบ้านกลุ่มนี้
จะทำตาม ผลที่จะเกิดขึ้นกลุ่มนี้ไม่มีโอกาสรับรู้ว่าจะเปลี่ยนอำนาจจากข้างบน
เป็นอย่างไร เช่น ปฏิวัติก็ช่าง เราก็ได้กินข้าวของเราเหมือนเดิม ปัญหาอะไรก็

เหมือนเดิม (2)กลุ่มที่ได้รับการศึกษา เริ่มมาดูว่าคนมีหน้าที่มีหน้าที่อะไร นายกมีหน้าที่อะไร มีบทบาทหน้าที่อะไร จะทำอะไรเพื่อประชาชนบ้าง รัฐมนตรีก็ระดับนี้ ส.ส.ก็ระดับนี้ ตำแหน่งที่มีอำนาจวาสนาอย่างตำแหน่ง ปลัดกระทรวง, อธิบดี หรืออะไรต่าง ๆ ที่กุมอำนาจ เขาก็เริ่มรู้ขึ้น เพราะฉะนั้นกลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีปัญหา เดียวนี้เกิดความระแวงขึ้นตลอดเวลาหนึ่งใครหนอที่จะโกงกิน, ส่อว่าใครหนอที่ทำไมโปร่งใส วันหนึ่งพูดว่าอย่างนี้ใช้หรือเปล่าหรือพูดแบบเอาหน้าปากมาใส่แต่ละพรรค หรือคนที่มีโอกาสออกมาพูดพูดแต่สิ่งที่ตัวไม่เสียแต่ความดีไม่รู้ที่ไหน (3)กลุ่มที่ขึ้นไปมีอำนาจ อาจจะมองกลุ่มเหมือนกันว่าเราเข้ากันได้ ทำอะไรก็อย่ามาตีชาติเขากับกันมาตีชาติเขากับกัน เพราะฉะนั้นทำอะไรทำด้วยกันจะกินกันด้วยกันประชาชนข้างมัน ก็เลยฝากความคิดตรงนี้ว่าใครที่เข้ามารับผิดชอบตรงนี้จริง อันนี้เป็นความสับสนและความเข้าใจที่มีอยู่

อาจารย์กัญญา ไพวิวัฒน์ วค.สุรินทร์ :

ประเด็นที่ถามคำถามแรก คือประเด็นที่มองอนาคตในปัจจุบันที่จะก้าวหน้าไปถึงจริง ๆ แล้วเราค่อนข้างจะโชคดียิ่งรู้ชัดข้างหน้าอะไร จะเกิดขึ้นกับเราค่อนข้างจะโชคดีกว่าคนสมัยก่อน เรามองเห็นหมดว่าการเมืองจะเป็นอย่างไร สังคม, เศรษฐกิจ จะเป็นอย่างไร เมื่อเราได้เห็นอนาคตที่จะเกิดขึ้นอย่างนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคมหรืออื่น ๆ ก็ตาม อาจจะมีบางส่วนของที่พึงพอใจอยากให้เป็นอย่างนั้น และบางส่วนของที่เรารู้สึกว่ามันเป็นเรื่องที่เจ็บปวด เราจะปล่อยให้มันเกิดขึ้นหรือไม่ คำถามที่ 2 คือมองไม่เห็นว่าการเมืองที่เราจะแก้ไขอนาคตคืออะไร และคำถามสุดท้ายคือการเตรียมคนเข้าสู่อนาคตจะปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางการเมือง, ทางเศรษฐกิจ, ทางสังคมก็ตามบนความร่อนรานหาบความเจ็บปวดและน้ำตาหรือบนความราบรื่นตามธรรมชาติ หรือว่าเราจะเตรียมคนอย่างไรที่จะเข้าไปสู่อนาคตอย่างนั้น

แนะนำหนังสือ

การแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในหมู่บ้าน
อีสาน./ สุริยา สมทศปดี และคนอื่น ๆ ราคา 100 บาท

รายงานการวิจัยเกี่ยวกับหนึ่งประมัตถ์ของอีสานในฐานะที่
เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมด้วยกรอบแนว
คิดทางทฤษฎีและวิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยานี้ อธิบายถึง
กระบวนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและกระบวนการปรับ
เปลี่ยนทางวัฒนธรรมพร้อมทั้งทำความเข้าใจเหตุผลวิธีการ
และเงื่อนไขของชาวบ้านอีสานที่มีต่อการยอมรับและการปรับ
เปลี่ยนวัฒนธรรมวัฒนธรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพ
แวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น

คุณธรรมดา

รวมบทความและข้อเขียนในวาระครบรอบอายุ 60 ปี
ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์./ นิธิ เอียวศรีวงศ์, บรรณาธิการ.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ,
2536.220 หน้า.ราคา 120 บาท.

รวมบทความที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในวาระครบรอบ
อายุ 60 ปี ของ ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์ นี้ ไม่เพียงแต่
ช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงงานในฐานะต่าง ๆ ของคนธรรมดาที่
ทำงานเคลื่อนไหว รู้สึกและแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างธรรมดา
เท่านั้น หากยังเป็นการประเมินกิจกรรมบางด้าน เช่น การ
พัฒนาชนบท การศึกษา สลัม ฯลฯ ของท่านไปพร้อมด้วย
นอกจากนั้น ผู้อ่านจะได้พบบทความที่แสดงถึงความเป็นไปใน
สังคม ทั้งด้านการเมือง การปกครอง การศึกษา และ
โครงสร้างอำนาจตั้งแต่รัฐจนถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งบทความ
เกี่ยวกับชนบทและ โครงสร้างอำนาจตั้งแต่รัฐจนถึงระดับ
ท้องถิ่น รวมทั้งบทความเกี่ยวกับชนบทและชาวบ้านในหมู่บ้าน
อันสะท้อนถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย
ในแง่มุมต่าง ๆ ด้วย

Special Discount : ราคาพิเศษเหลือเล่มละ 100 บาท

การแปลโลกใบเล็กๆของเราเพื่อจบพัฒนา

ผู้จัดทำ: ศาสตราจารย์ ดร. วิจัย และคณะ
 และพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.112.

ราคา 50 บาท

มีเนื้อหามากมาย จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจในการผลิต
 สไลด์ประกอบเสียงให้สามารถถ่ายทอดข่าวสาร ความ
 รู้ข้อเท็จจริง แนวคิด ทักษะคิดต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์
 แก่ประชาชนชนบทให้สอดคล้องกับรูปแบบและเนื้อหาที่ต้อง
 การ จากการจัดเรียงเรียบเรียงประสบการณ์ของผู้ที่คลุกคลีกับการ
 ถ่ายภาพและการผลิตสื่อในงานพัฒนาชนบท 3 ท่าน และการ
 ค้นหาเพิ่มเติมจากเอกสาร เนื้อหาประกอบด้วยกระบวนการ
 วางแผนการผลิต ขั้นตอนต่าง ๆ ในการผลิต คือการเขียนบท
 การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง งานกราฟิก รวมทั้งการนำเสนอ
 การจัดเก็บและบำรุงรักษาโดยมีรายละเอียดพร้อมตัวอย่าง
 ประกอบชัดเจนเพียงพอที่จะเริ่มดำเนินการด้วยตนเองได้

หนังสือถูกเล่มสิ่งนี้ได้...

ศูนย์เอกสารการพัฒนา ฝ่ายข้อมูลข่าวสารการพัฒนา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002

โทร (043) 238383 โทรสาร (043) 244418

คอยพบกับผลงานอันดีของคุณ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น เรื่อง...

การจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ

โดยชุมชน

เร็ว ๑ ปี

ในสังคมไทยยังไม่ยอมรับข้อ
เสนอ การกระจายอำนาจ รัฐบาลจะใช้จุด
นี้หาเสียงจนมีอำนาจแต่ยังทำไม่ได้ ด้วยติดขัด
กับระบบราชการ และความคิดแบบรวมศูนย์
อำนาจ การต่อสู้ทางความคิด และการปฏิบัติใน
เรื่องนี้เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของอนาคตที่จะไปสู่
แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง
เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และ
วิถีชีวิต

รัฐบาล ทหาร ข้าราชการ นัก
การเมือง นักวิชาการ นักพัฒนา นิสิตนักศึกษา
ผู้นำชาวบ้าน นักธุรกิจ.....ทำอย่างไรจะร่วมมือกัน
พัฒนาไม่ให้สังคมไทยเดินไปในทิศทางที่แย่
กว่าเดิมได้

สมพันธ์ เตชะอธิก
บรรณาธิการ